

S'Esclop

Quadern cultural 36

II època, any VI

3,25 €

D. SAM	ABRAMS
SEBASTIÀ	ARTIGUES
XISCO	BARCELÓ
JOAN	BAUZÀ
JULI	CAPILLA
PAU	CASTANYER
BARTOMEU	FIOL
TONI	GOST
CARLES	GUINOVART
JEAN	JOUBERT
INES KARIN	LAUDAT
FRANCESC	LLADÓ
JOAN FRANCESC	MARCH
JOAN FRANCESC	MIRA
ALFONS	NAVARRER
JOSEP	PIZÀ I VIDAL
JAUME C.	PONS ALORDA
SUSANNA	RAFART
MARIO	ROS
EMILI	SÁNCHEZ-RUBIO
MARIA VICTÒRIA	SECALL
MATIES	TUGORES
PAU	VADELL
ANTONI	VIDAL FERRANDO
NOËL	ZINC

FÈLIX	ATMETLLA
TONI	BARCELÓ
	CRESPI I ALEMANY
LLUÍS	FLORENC
MARIA DEL MAR	GAITA
	JOAN
JOAN	LACOMBA
INÉS KARIN	LAUDAT
GERMÁN	MARTÍNEZ
ROSER	MOLL
JOSEP	PIZÀ I VIDAL
MIQUEL J.	SERVERA
CATALINA	SUREDA
PAU	VADELL I VALLBONA
MAGDALENA	VIDAL AMENGUAL

JOAN LACOMBA

LACOMBA

(Collage, tècnica mixta sobre paper)

S'Esclop

Editor: S'Esclop
Associació cultural

Director:
Joan Fullana

Consell de Redacció:
Rainelda Palerm
Josep Pizà i Vidal
Gaspar Servera
Josep Manuel Servera
Magdalena Vidal

Administració:
S'Esclop
Apartat de correus 5222
07011 Palma (Mallorca)
Telèfons:
971 - 439209
971 - 693933
Fax: 971 - 734012
sesclop@hotmail.com
sesclopquaderm@hotmail.com

Publicitat:
639 - 954223

Coberta:
Inés Karin Laudat

Disseny:
Joan Fullana &
Gaspar Servera

Tractament d'imatges:
Iñaki Macià

Impressió:
Loracar SL

Dipòsit legal:
PM - 2551-2003
ISSN 1697-7300

Novembre - Desembre 2007

Índex

D. SAM	ABRAMS	21
SEBASTIÀ	ARTIGUES	7
XISCO	BARCELÓ	39
JOAN	BAUZÀ	34 i 35
JULI	CAPILLA	8 - 10
PAU	CASTANYER	19
BARTOMEU	FIOL	20
TONI	GOST	32
CARLES	GUINOVART I RUBIELLA	24
JEAN	JOUBERT	25
INÈS KARIN	LAUDAT	37
FRANCESC	LLADÓ I ROTGER	26 - 29
JOAN FRANCESC	MARCH	4 i 5
JOAN FRANCESC	MIRA	38
ALFONS	NAVARRER	6
JOSEP	PIZÀ I VIDAL	14 i 15
JAUME C.	PONS ALORDA	16
SUSANNA	RAFART	20
MARIO	ROS	23
EMILI	SÁNCHEZ-RUBIO	17 i 18
MARIA VICTÒRIA	SECALL	11
MATIES	TUGORES I GARAU	25 i 36
PAU	VADELL	13
ANTONI	VIDAL FERRANDO	21
NOËL	ZINC	30

Il·lustracions

FÈLIX	ATMETLLA	22
TONI	BARCELÓ	4 i 5
	CRESPI I ALEMANY	39
LLUÍS	FLORENÇ	11
MARIA DEL MAR	GAITA	31
	JOAN	7, 17, 24, 32 i 38
JOAN	LACOMBA	2
INÈS KARIN	LAUDAT	1 i 37
GERMÁN	MARTÍNEZ	9
ROSER	MOLL	10
JOSEP	PIZÀ I VIDAL	14 i 15
MIQUEL J.	SERVERA	19
CATALINA	SUREDA	31
PAU	VADELL I VALLBONA	13
MAGDALENA	VIDAL AMENGUAL	18 i 40

S'Esclop, Quaderm cultural no retribueix cap de les col·laboracions; la redacció no torna els originals no sol·licitats ni sostindrà correspondència sobre els mateixos; la revista no comparteix necessàriament les opinions signades dels seus col·laboradors.
S'Esclop, Associació cultural no gaudeix del suport econòmic de cap institució municipal ni rep ajudes de cap organisme autonòmic.

Miquelet de Son Espases

Dibuix de Toni Barceló

Era un home que tenia un hortet vora la carretera de Valldemossa. N'hi prengueren més de la meitat per eixamplar la via i morí de pena

Rialler com la mar blava,
mirada de llum i sol.
Tot solet bé se campava
cultivant el seu redol.

Feia vida benaurada
ben prop de la gran Ciutat.
Solar que tant estimava,
dels seus avis heretat.

La terra d'aquell hortet
era com la seva mare:
treia pedres, feia net,
perquè tingués bona cara.

De ben vestida que anava,
mantell de plantes i flors,
una catifa semblava
teixida de mil colors.

A cada temps abundaven
riques fruites del país
que el paladar regalaven
amb plaer de paradís.

Tonades de flabiol
aucells sonaven rebents,
quan a sortida de sol
cantaven a tots els vents.

Era una benaurança,
la vida d'en Miquelet,
trescant amb pau i gaubança
la casa i el seu hortet.

Però el temps no es deturava,
com la vida dels humans
i un gran canvi s'ensumava
per la llar i els seus voltants.

La pau de l'hortet fugia:
renou d'autos envelats,
un ample vial s'omplia,
profanant horts i sembrats.

Un dia un senyor estirat,
amb la cara de mussol,
va dir al desgraciat
que partís d'aquell redol:

*El carrer s'ha d'eixamplar,
la vostra casa fa nosa.
Anau i podreu trobar,
si teniu sort, altra cosa.*

*Compadiu-vos, per favor!
que això és la meua vida
i si em treis cauré rodó
de tan terrible ferida!*

Els dirigents de les obres
no escoltaren la cançó,
que les protestes dels pobres
són picarols de cartró.

Dinosaures poderosos
amb bec de ferro infernal,
consumaren pressurors
l'enderrocament brutal.

De l'hort no en quedà ni rastre,
aplanat com autopista
i davant aquell desastre
el món va perdre de vista.

Son coll tallà la falcella
que sega el nostre camí
i tombà com la rosella
arrancada d'un jardí.

L'ànima d'en Miquelet
va partir vers les altures,
com antany del seu hortet
treien les fruites madures.

Ja no veia la claror
de la Mallorca estimada,
la terra que amb tant d'amor
conrava. Terra sagrada!

Els destructors de natura
no reparen el mal,
que el negoci és la ventura
i el demés per a ells no val.

Els qui enderroquen muntanyes,
estellen boscs i sembrats,
no tenen ni cor ni entranyes
per compadir els malanats.

Miquelet humil i noble!
no pots ser un desconegut!
Tu ets l'arquetip d'un poble
malmenat i decebut!

D'un poble que ja fa temps
que clama i no és escoltat,
considerat com el fems
que els animals han deixat.

Brolla la sang que has vessada
en tan terrible agonia
i s'expandeix com cascada
que és més ample cada dia.

És sang del teu esperit
que en el silenci ha brollat;
mes no sols tu ets el ferit,
és un país destrossat!

Dibuix de Toni Barceló

Oh jardins de nostra terra,
muntanyes, cales i platges,
pins i alzinars de la Serra,
que s'acabin tants d'ultratges!

Cinta de policromia
que la nostra Illa voretja.
Meravellosa harmonia,
del Senyor divina petja.

Per la noble sang vessada
de tants d'ignots Miquelets,
Mallorca crucificada
senti escoltats els seus drets.

Mallorquins i mallorquines,
llum i sol d'aquest terror,
retirem fosques ruïnes,
fent de Mallorca un verger!

Joan Francesc March

*De Joventut eterna /
Llibre de poemes*

Ed. per Salvem La Real (2007)
amb il·lustracions
de Toni Barceló

Conté un CD amb poema de
Joan Francesc March
i música de Manel Martorell
i la intervenció de
Neus Salvà (veu),
Carlos Garrido
(veu i guitarra elèctrica),
Manel Martorell
(guitarra acústica),
Xosé Lois Álvarez (so),
Toni Barceló (pintura),
Carles Llull (disseny gràfic).
Enregistrat a Macabro Studio
i editat per Produccions Blau

Dilemes

No sabem si ens nasqueren
Al mig del somriure, si algú ens
Els va fer arribar per contraban,
Però hi són, ara mateix,
Els ulls ben amples,
El gest breu a la paret pintat
I amb cada dia
Que confabula impunement el seu
Pitjor destí.

Romanen entre les fotografies,
Trenquen les portades dels discos i els malsons,
Desfan els desamors d'unes cartes
Ridícules
I sempre obertes en nits sangonoses.

Han llançat una imatge per les escales
Que baixen tots els telons, i saben que
Començaran a morir-se, molt ràpidament,
Amb el nostre primer bes tots cauran
Com cossos hàbils que cap pintor
Sabria desfer en un son primari,
Massa lleugers i estrictes.

(Inèdit)

El crit retrobat

*l'orella escolta sols
l'abisme del silenci*

Joan Vinyoli

un crit és una bola de bitlles,
et redola per les cames, quasi com si
s'empeltara el desig al teu sexe, un sostre com
un dia qualsevol, usurpat potser, però
aquest cel té les llàgrimes fora, posades a estendre i mig
caigudes
o eixugades, li naixen gotes de sang que juguen
a un joc
impossible i deserten més tard aquells mons transparents i
ficticis,
tan pròxims com improbables. després de tot,
allò era un crit, nu i banal, que et retrobava, un crit
de pèls i d'estigmes, els calfreds que
tota ànsia hauria confós amb l'angoixa del principiant.
per això es confon de vegades amb el color
mutilat de sargantanes, es confon i sovint
procura callar-se, just abans de deixar de ser un crit
per a desaparèixer.

Alfons Navarret

De Malaurança de l'hora vella
Editorial Brosquil, València (2007)
Premi Vila de la Vall d'Uixò (2006)

Vinyes de pàmpols rosats

Vinyes de pàmpols rosats
dormides dins l'enyorança,
silencis i soledats,
dins l'oblit sense recança.

Vinyes de pàmpols rosats
amb la verdor d'userda,
vinya jove de nou tany,
dins terra grassa i lluenta.

Vinyes de pàmpols rosats
de la plana mallorquina,
amb els calops ja vermats,
guardades dins la retina.

Vinyes de pàmpols rosats
dins sementera ja nua,
amb els ceps entorcillats
per la vellura poruga.

Vinyes blanques del repòs
de la freda hivernada,
verdejàveu dins el clos
amb la sarment enfilada.

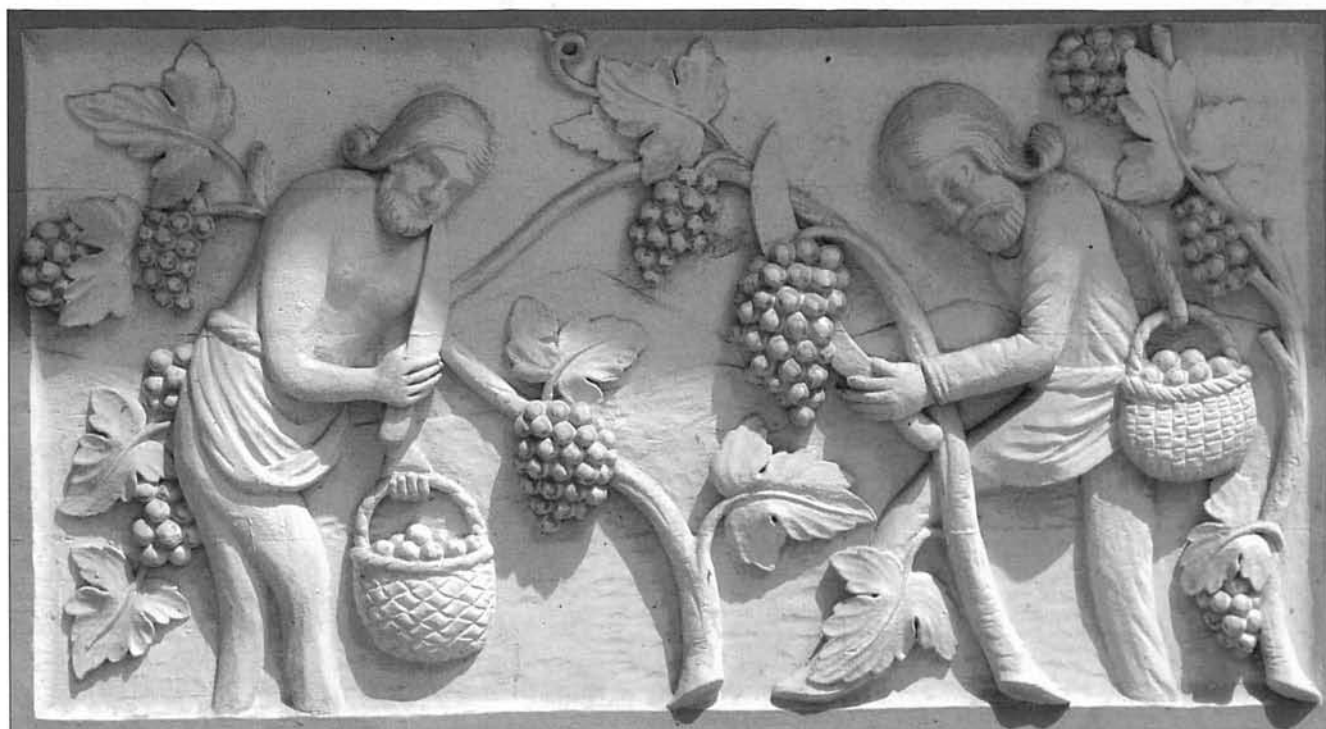
Vinyes dolces del meu cor,
ràims madurats a la flaire
dels pàmpols de color d'or
cap al tard suau de l'aire.

Vinyes ja sense verdors
que plorau de matinada,
vinyoles dels meus adéus,
sarments de terra estimada.

(Inèdit)

Sebastià Artigues

*Festa de la Immaculada Concepció,
novembre 2006*

Joan: *Verema*, relleu naïf en guix, imitant l'art romànic, d'una paret d'Ajaccio (Còrsega, juny 2007)

Tradició i autenticitat en la poesia de Ponç Pons*

Al'hora d'ara, la dificultat no rau en l'originalitat o, dit d'una altra manera, l'originalitat ja no és exactament una prioritat i, menys encara, un objectiu excloent. El que realment costa, ara com ara, en literatura, i en la vida, és l'autenticitat, o, simplement, diferenciar-se mínimament del proïsme. En l'amalgama o maremàgnum de distorsions diverses i perverses que ens assetgen, que ens circumden, que ens minoritzen, que ens anorreen i anul·len, allò realment titànic, desitjable i, per descomptat, saludable rau a preservar un bri d'estoica -enterca- personalitat; a afaïonar un caràcter, una empremta; allò que ens fa ser únics sense haver de ser necessàriament originals -o, si més no, sense obsedir-s'hi en excés. Això, aquesta pruïja diàfana per l'autenticitat, ha esdevingut ja un desideratium, una odissea, una proesa.

És en aquesta èpica de la diferenciació sense estridències, discreta, humil, sàvia, on cal situar la literatura, en general, i la poesia, en particular, de Ponç Pons. Puc afirmar, sense risc a equivocar-me, que amb *Nura* el poeta ha consolidat una trajectòria i ha afermat una veu reconeixible, diferenciada, personal, autèntica, sincera. Paradoxalment, però, aquesta autenticitat, l'autor l'ha afaïonada passant pel sedàs de la tradició, nostrada i aliena. La lectura permanent dels clàssics, propis i forans, ha proveït Ponç Pons dels arguments que l'han permès de bastir una veu pròpia: n'ha estat la garantia. Això no ens hauria d'estranyar, però en els temps que corren, tan prolífics i amatents als impostors i als diletants de torn de molt diversa mena i pelatge, la qualitat o garantia de l'autenticitat no és a l'abast de tothom.

Parlem d'autenticitat i de tradició, doncs. La literatura deu ser això. Encara més, ha de ser això: una conversa inacabable amb els clàssics, un diàleg constant, un flux, un transvasament de paraules que ens dicten els prohoms des de temps ancestrals -més o menys en silenci, xiuxiuejant-nos o escridasant-nos, si cal, a cau d'orella. La literatura no és literatura sense aquest constant anar i venir de textos manllevats, llegits i rellegits, païts i subratllats, amb notes al marge, que reflectim de manera subreptícia o explícita en el poema, en la narració, en l'obra dramàtica, en el tempteig de la peça assagística. Els nostres predecessors més il·lustres ho sabien, això: n'eren plenament conscients, i obraven en conseqüència. Ho tenien tan en compte que, ben sovint, prenien en presentec -o furtaven, en el sentit més permissiu i productiu del verb- els textos anteriors per confeccionar-ne pas-

satges memorables, versos sencers, imatges i metàfores, al·legories canòniques... sense por a caure en el plagi. Perquè el plagi no existia. Aquest és un concepte posterior, i des d'alguna perspectiva una mica pretensions, presumptuós, egòlatra, que s'instaura, sobretot, a partir dels romàntics i que perdura i s'ha consolidat fins als nostres dies. Els nostres clàssics, però, més humils que no som ara, sabien que per fer literatura havien de tenir en compte els seus predecessors il·lustres, tota la saviesa de la tradició i les generacions anteriors. Llegiu, si no, Joanot Martorell, Roís de Corella, Ausiàs March, Jordi de Sant Jordi, Bernat Metge, Francesc Eiximenis... Mireu, si no, en Joan Timoneda, aquell insigne editor d'origen aragonès que, al segle XVI i de València estant, regirava i compilava papers propis i aliens amb una folgança desvergonyida i una vocació sense parió de lletraferit obsés. Aquesta deu ser -ha de ser- l'estratègia de la creació literària: una lectura atempta de la tradició, dels clàssics; una reelaboració i interpretació que es plasma en la lletra impresa.

La literatura de Ponç Pons és ben sovint un compendi, una antologia, una invitació adelerada, apassionada, a llegir i rellegir els clàssics. A tornar-hi sempre que puguem. A *Nura* potser aquesta presència és més evident, perquè es tracta d'un llibre d'homenatge a la Literatura, a la Literatura en majúscules. Ponç Pons fa recompte i rendeix tribut i pleitesia als clàssics universals. Dante, Leopardi, Novalis, Galeano, Homer, Graves, Camus, Milton, Joyce, Borges, Pessoa, Neruda... i tants d'altres suren pels versos de *Nura* amb la mateixa desimboltura i naturalitat que respira el poeta. Els hi són tan familiars com el paisatge de *Nura*. Perquè aquest és el món de Ponç Pons. El món que li pertany i li condiciona una molt determinada i intransferible -però, per sort, comunicable- visió de les coses. Una cosmovisió, val a dir, que sobrepassa, ultrapassa, la minúcia anecdòtica i circumstancial de l'*illòman*. L'illa de Ponç Pons és la paraula, dita i escrita, perquè se n'ha impregnat fins a la medul·la. N'és ple a vessar sense cap vergonya ni cap penediment.

Som allò que llegim i tenim el que dam, diu el poeta a la segona de les set composicions que formen *Nura*. Aquesta és, si fa no fa, la mateixa consigna o dèria d'un altre escriptor nostre, ja clàssic: *Els llibres no supleixen la vida, però la vida tampoc no supleix els llibres*, deia Joan Fuster a *Consells, proverbs i insolències*. I Pons replica encara al darrer poema de *Nura*: *T'ho he dat tot i t'estim passional*

Ponç Pons a "Sa Figuera Verda", fotografia de **Germán Martínez** (2004)

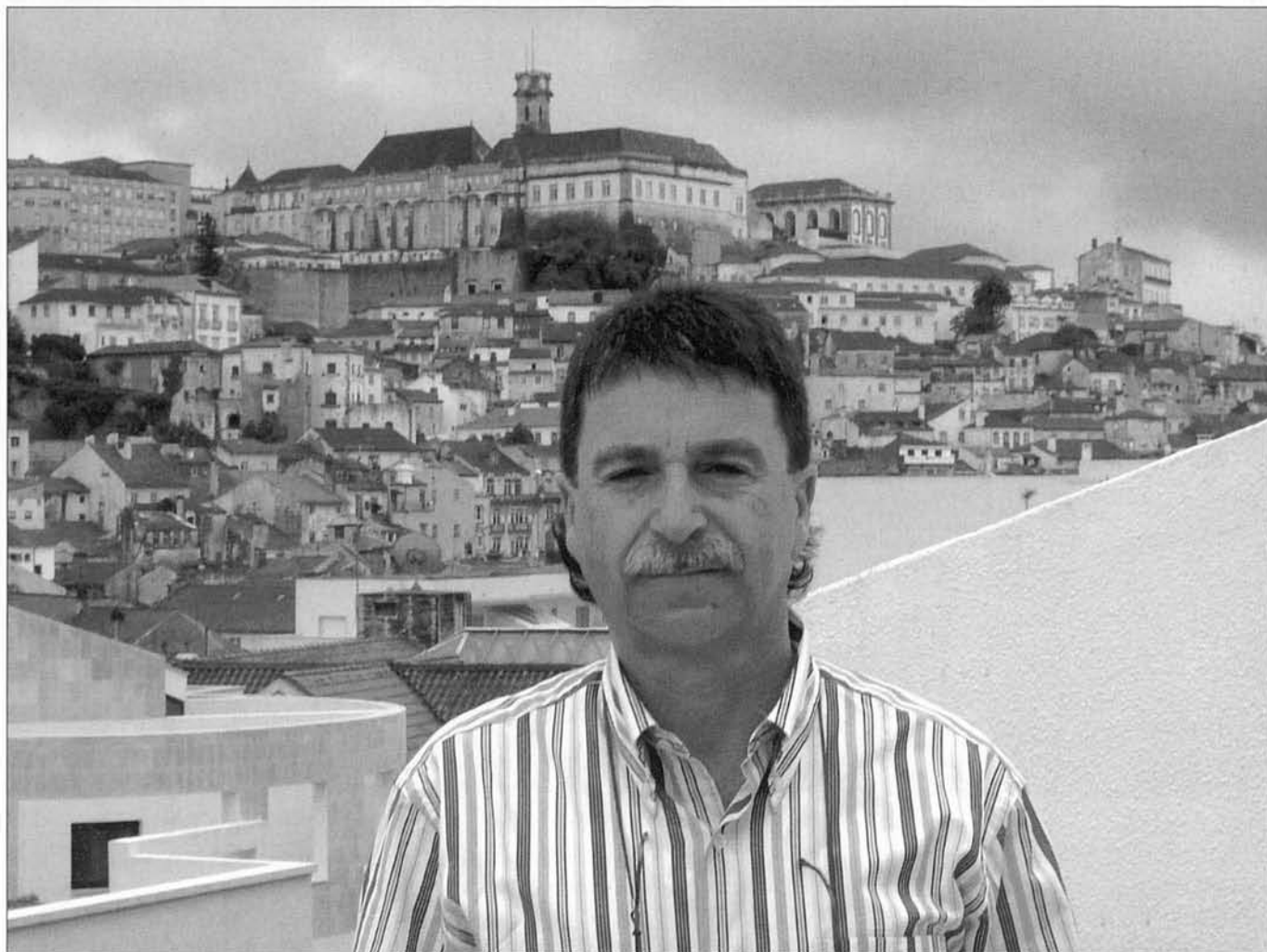
Poesia. Escriu lliure el teu nom sagrat Literatura. I, al seu torn, Fuster torna a la càrrega, lapida, vaticina amb un greu epitafi: *I morir deu ser deixar d'escriure.* No conec una altra manera d'estimar-se més la Literatura, aquesta pràctica tan "inútil" com necessària de les lletres.

L'autenticitat és una de les màximes i dels trets característics de la poètica de Ponç Pons. Una autenticitat refermada o avalada per la sinceritat, per l'honestat. Darrere dels versos de Ponç Pons, hi constatem de seguida aquest afany per dir les coses sense subterfugis, sense circumloquis, sense fugides d'estudi. La seua poesia és una poesia que tasta les coses del món que l'envolta, que les engul discretament, que les sotmet a una digestió pacient i elaborada i que ens les torna en forma de poema. Aquesta és també la missió del poeta, la de reinventar el llenguatge, la de tornar-li la seua música primigènia, el seu sentit primer, aquella dimensió semàntica inaugural que les paraules van tenir quan feien les primeres passes entre els homes. *Ben mirat un poeta en el fons no és gran cosa / purifica el dialecte malalt de la tribu.* Són versos del poeta.

La poesia de Ponç Pons, d'altra banda, no fa servir els mots d'una manera gratuïta o inconscient. No diu *boira*, *cedra*, *flor* si aquestes paraules realment no signifiquen alguna cosa, si no són perti-

nents, si no són necessàries. No són pas cap carcassa o cadafal que crema en un tres i no res amb la primera flama. Darrere dels versos de *Nura* hi ha una densa condensació de significats que es creuen entre si, que es complementen, que es retroalimenten. Aquest és un espai que possibilita un món propi, personal, sincer, obert; que defuig els hermetismes, la closca dels poetes autistes, les torres d'ivori, la megalomania, el buit absolut, la mort. Ponç Pons així ho testimonia en algun moment de *Nura*: *Si són falsos els mots ¿té sentit ser poeta? [...] Com digué estràbic Sartre ple de tedi i de nàusea / hem de dar-li sentit a la literatura.*

Ponç Pons, cal dir-ho tot, no té embuts a la llengua. És un poeta compromès amb l'ètica i l'estètica. El seu univers sap conjugar aquests dos paradigmes per poder fer-ne literatura. I, val a dir, que se'n surt, hi excel·leix, triomfa. El poeta denuncia els abusos que ens tenallen sense renunciar a la bellesa del poema, diu les coses sense abandonar el rigor i la factura perfecta que exigeix la bona Literatura. Escridassa, si cal -suaument, però escridassa- per tal de criticar els abusos d'aquests temps de misèria: *Hi ha polítics podrits hi ha banquers gominats / fent discursos casposos salvant la moral / Hi ha universos de por hi ha feixistes tendríssims.* Si hi ha un compromís major, un dolor reiterat, declarat, en els versos de Ponç, és aquest que ens uneix a catalans, balears,

Ponç Pons a Coimbra, fotografia de **Roser Moll** (2005)

valencians en una mateixa alarma, en la consciència amarga d'una derrota compartida: *Hi ha barraques de fang / cementeris ardents de misèria i brutícia / Cada platja a l'hivern s'ompl entre alga de munts / de deixalles tirades pels rics des de iots / que elegants i festius solquen àgils les aigües / resplendents on s'esborra el llegat grec d'Ulisses*. I, com no podia ser d'una altra manera, el poeta exhibeix sense por un amor indicible pel dialecte que parla, per la llengua que escriu, amb què estima i entén les coses que va heretar quan va arribar al món, el que millor coneix, el que sempre ha viscut, i que vol preservar i defensa contra els falsos profetes del cosmopolitisme: *Sense més heretat patrimoni o pervindre / que la llengua on perdura el record d'una terra / que estim fins a la mort que vull plena de vida*.

El poeta fa el paper del bruixot de la tribu, del sacerdot, del savi visionari que alerta dels perills que ens assetgen, que ens amenacen. No amb l'afany esnobista de cap saberut apocalíptic, sinó amb la consciència ideal de qui vol un món més factible,

habitable i feliç per als seus, per a nosaltres, amb el convenciment que *No està tot esfondrat no hi ha cap terra eixorca / podem fer del futur una pàtria més digna*.

Aquest futur només serà possible mentre hi haja un poema. Mentre hi haja poetes com Ponç Pons, amb una vocació iconoclasta i redemptora, rebel i perdurable com els clàssics, amb un afany insubornable per la vida, amb un amor insondable per la literatura, amb una fonètica marcadament menorquina, catalana, compartida, vera, honesta, compromesa, autèntica.

Juli Capilla

* Escrit sobre *Nura* de Ponç Pons, llegit per Juli Capilla a l'acte de lliurament dels «Premis Nacionals de la Crítica» (10 de maig)

Cançó per a la vida

Digues que no a les armes, fill
que no t'he parit per a la mort,
amor,
que per a la vida t'he parit.

L'única sang que vol vessar el meu cos
és per la vida, fill, no pas per a la mort.

Digues que no a les armes
per l'esforç
de tantes mares
al parir.

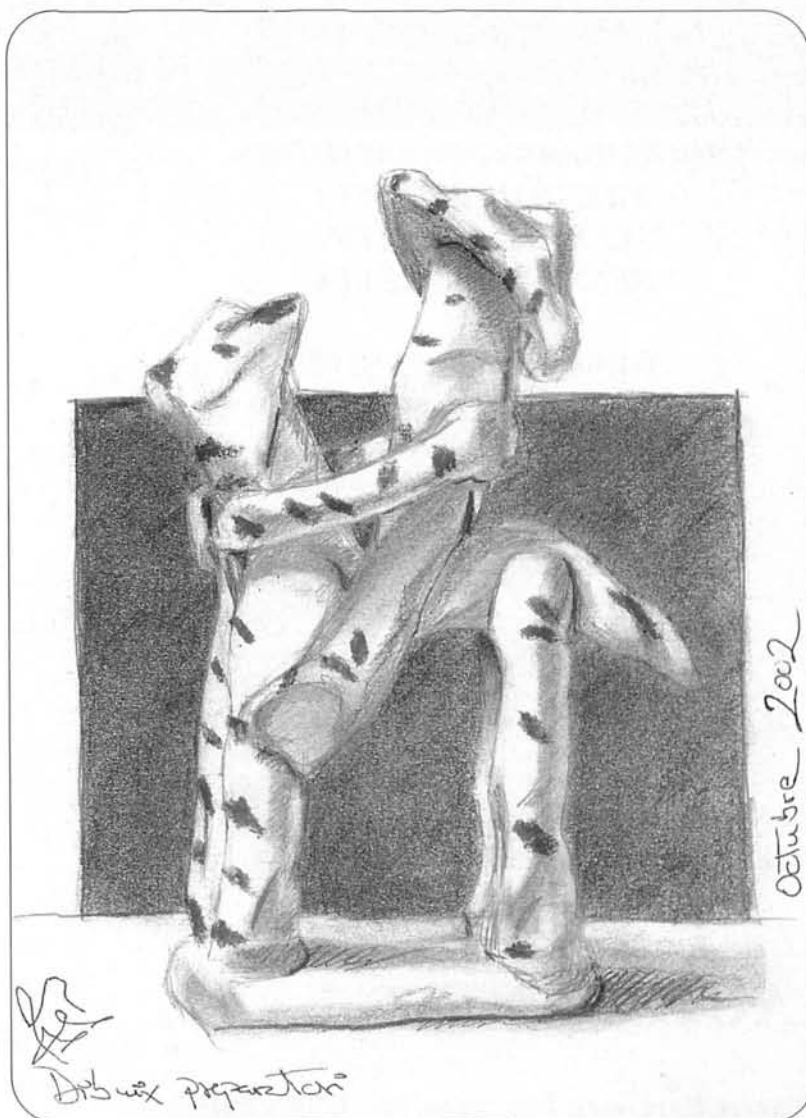
No volem sang,
cap més sang,
ni a les mans ni als ventres,
cap més sang
que la que dona vida,
fill.

N'hi ha d'haver un altra de manera
de fer-se home, fill, i tu ja ho saps.
I és per aquest mode d'ésser teu, amor,
que jo t'estimo

Digués que no a les armes , amor meu,
que jo estaré cofoia del meu fill.

Maria Victòria Secall

(Inèdit)

Siurell, dibuix preparatori, **Lluís Florenç** (octubre 2002)

Joan & Pedro

ES TALLER

CANVI D'OLI
ESPECIALISTES EN FRENS
CÀRREGUES D'AIRE CONDICIONAT
POSTA A PUNT DE MOTOR
EQUILIBRATS I PNEMÀUTICS
FRENÒMETRE (ITV)
LI PASSAM LA ITV
SENSE CITA PRÈVIA

Telèfon i fax 971 75 53 65
C/ General Riera, núm. 28, baixos
07003 Palma
Servei de carretera 24 hores
telèfon 971 47 15 38
www.comercialmallorca.com

I ara renta-cotxes

Al vostre servei sempre!

- Neteja personalitzada i completa
- Sistema ecològic i antiretxades

Ens trobareu a

AUTORENTAT *Joan & Pedro*

Carrer Bartomeu Pou, núm. 50 - 07003 Palma
telèfon 971 - 75 53 65

SAGITARI

llibreria

Llibreria especialitzada
en poesia

www.llibreriasagitari.com

*Entri a la nostra web i conegui els
serveis que posam a l'abast dels
interessats en Poesia i Literatura*

- Llistat per autors o títols
- Llistat de novetats i incorporacions al nostre fons
- Informació telefònica:
971 73 06 08
- Informació i comandes per fax:
971 28 33 88
- Informació i comandes per correu electrònic

xabraham@teleline.es

Servei de venda amb lliurement
contra reemborsament

Servei de recerca de títols
de qualsevol especialitat

Carrer de Joan Miró, 62
07015 Palma de Mallorca

Pàrquing a 50 metres

Dies de pluja, fotografia de **Pau Vadell i Vallbona**

Pesquera

Vine a mi, desesper.

Creu-te la decència dels nostres avantpassats
com la figuera creix ja amb viron.

Desvesteix-te, desesper.

El meu crit amb el teu rostre immutable.

El conhort de la partida trista,

de la teva mamella rosada

damunt el meu pit pelut, roig.

Et vaig fer presència per fer-me viure,
per endinsar-te la meva saliva dins el teu seny.

Vaig fins i tot esperar-te de matinada
amb els ulls blancs i estesos al buit.

Vaig creure i vaig embogir,

vaig cercar-te,

vaig tondre totes les hores que em quedaven

i vaig fer-te la lluna blanca quan reposava vermella,
tenebrosa i fúnebre.

I vaig fer-la blanca, no perquè tenguessis

[un bon viatge,

sinó per poder-te tornar inefable silueta al retorn.

Aquesta enveja, com cirviola dins el plat, és sana,
crescudada amb la nit de la paraula.

És anyada, i verro, i abús, i call

i sal enginebrada.

És tot, és maror... d'ortiga marina

les nits a l'esquer.

És l'alzina, el pèl de temps,
mort amb l'alè de desitjar-te.

És la pesquera secreta amb llences calades per sempre.

Pau Vadell - Cala Llonga, 3 set'07

(Inèdit)

L'entrevista / Àngels Cardona

ÀNGELS CARDONA PALMER (Palma, 1951) va néixer un diumenge d'hivern a la barriada de Santa Catalina, a Palma, quan la gent sortia del cine Progrés després de veure la pel·lícula *Las cuatro plumas*. El part va ésser casolà, però no per ideologia, sinó per necessitat; d'aquesta manera, esbrinareu que ja emmagatzema molts anys a les seves butxaques i moltes experiències en el seu sarró de viatge. La seva educació es podria resumir en dues paraules: convent de monges i castellà. Anys de postguerra, de pobresa intel·lectual i severes repressions de tot tipus. Quasi quaranta anys de la seva vida va necessitar per assabentar-se que "Raimundo Lulio" era Ramon Llull. Aleshores va patir una mena de revolució interior que la va revoltar contra la seva educació i la seva ignorància. Fer el reciclatge per aprendre la seva pròpia llengua, estudiar la història que li robaren, investigar sobre les escriptores i els escriptors que desconeixia, acumular paraules en un quadern com si fossin un tresor, etcètera. Ara, beu de la font de Blai Bonet, gaudeix recordant la presència i el coratge de Josep Maria Llompart, s'agermana amb Maria Mercè Marçal, s'inquieta amb la prosa de Clarice Lispector o Djuna Barnes, transgredeix amb Charles Bukowsky. Per a ella, la poesia és l'essencialitat, la síntesi de la veritat que roman oculta en la vida quotidiana. Trobar diferents llenguatges per dir les mateixes coses; enriquir el pensament i, en conseqüència, el món. Entre tot això, ha publicat els següents llibres: *Poètica corporal*, *Tres camins*, *un viatge*, *Cicle del carboni* i *Funció púb(l)ica*

-Quins matisos pren en tu la paraula poesia?

Parlar de poesia és oferir un ciri al diable i encendre una espelma a Déu. És exorcitzar els mals averanys per convertir-los en verí o en mel; és emprendre el camí que comença en una mateixa però que també hi acaba; és el pont que convé per acostar les persones; és la revolució de la bellesa.

-Com descobrires aquest art?

Millor la inversió: com em va descobrir ella a mi? Poc he fet per trobar-la. El camí dels gens, la genètica, crec que ha estat insalvable: el meu padrí i els seus versos modernistes, la meua mare i els seus versos amorosos, la dedicació a la paraula del meu fill...

-Què és el que t'empeny a exercitar-lo?

Les paraules tenen vida pròpia, s'enfilen per les parets de l'estómac, puguen esòfag amunt i cerquen un camí per veure la llum. Després hi ha la voluntat. Sento que a mi em robaren les meves paraules. Quan era petita, a l'escola franquista, em prohibien parlar en català, em feien pagar una multa d'una pesseta a més de ridiculitzar-me davant les meves companyes. Ja molt gran, quan vaig poder aprendre a llegir i escriure en la meua llengua, vaig sentir la necessitat de conèixer-les, de descobrir-les, d'utilitzar-les, de reivindicar-les.

-Què significa per a tu publicar un llibre?

Publicar un llibre és tan sols una manera de poder arribar a la gent de manera més fàcil. Escriure comporta la necessitat d'expressió, sortir de l'autisme de la solitud de la cambra, del paper i el llapis, per arribar a la solitud dels altres. Publicar un llibre és *icaritzar* les paraules sense la cera.

ÀNGELS CARDONA

-Quina relació hi ha d'haver entre el poeta i l'univers?

La paraula no és inofensiva ni tampoc innocent. L'escriptora, pel fet d'escriure, està ja compromesa amb tot el que l'envolta: compromís polític, compromís social, compromís amb la terra i amb les persones que l'acompanyen en el viatge vital.

-Què és el que més t'agrada del món que t'envolta?

Dalt del cim d'una muntanya, no et demanes res, tan sols respireu l'aire encès, estires la vista fins a l'horitzó, gaudeixes de cada raig de sol. Sola, en un jardí o dins el bosc, l'embolcall verd protegeix de tota insatisfacció. Davant la mar gran, la remor rítmica de les ones és el que més s'assembla a un bon poema. L'únic comparable a la natura és la companyia de l'amistat.

-I el que menys t'agrada?

Des de molt petita, he estat molt sensible a les injustí-

"L'escriptura és la llumeneta que mostra el camí"

cies. Això m'ha portat molts problemes i si, com diu López Crespi "...com més amunt més mut"; callar no és una de les meves virtuts.

-Coneixes la teva obra?

Més bé ella em coneix a mi. Em mostra contínuament el meu estat d'ànim, els meus interessos i desitjos. Escriure, per a mi, és una manera d'autoconeixement; l'escriptura és la llumeneta que mostra el camí.

-A qui vols que arribi?

Mai m'he fet aquesta pregunta. Quan acabes d'escriure un poema, ja té vida pròpia, és ell qui tria qui pot re-significar-lo.

-Què és Fart d'Art?

Fa setze anys, començarem a reunir-nos una colla de persones interessades en la poesia. Poc a poc, ens anàrem engrescant fins que va néixer l'any 2001 el grup **Fart d'Art**, que és un projecte en comú entre Toni, Sole, Àngel, Victòria, Aina i jo mateixa per gaudir amb la poesia i fer que les altres persones també en gaudeixin. El substantiu d'escamot que acompanya al grup, explica el seu compromís amb la terra, la llengua i la cultura catalanes així com el propòsit de mostrar que la poesia pot arribar a tothom i que tothom pot participar-hi. La proposta escenogràfica acompanya totes

les nostres intervencions així com la fusió amb altres arts, dansa, música, vídeo, fotografia, etcètera. Com a grup, **Fart d'Art** és un espai privilegiat de trobada i d'intercanvi, on no existeixen rivalitats ni capelletes, on allò important és l'amistat i la Paraula.

-Què som com a Poble?

Qualsevol poble sotmès durant molts anys, anorreat en la seva llengua i la seva cultura, té una manca d'autoestima molt important, tant és així que m'aferro obstinadament a l'optimisme, perquè tenim eines suficients per anar creant un substrat de cultura i coneixement que ens permeti, com a poble, desenvolupar-nos i créixer fins allà on ens dicti l'enteniment. Tanmateix, la destrucció del territori i les empentes de polítiques desconsiderades, no fan sinó esperonar l'esperit i preparar-lo per a l'acció.

-Què som com a grup humà?

Papallones nocturnes cercant la llum que, tanmateix, les encega o les crema; però susceptibles de metamorfosi.

-Quin verí no hauríem de tastar mai?

No deixaria cap verí per tastar, fins i tot el que porta a la mort pot ésser un bon destí.

Text i fotografies de **Josep Pizà i Vidal**

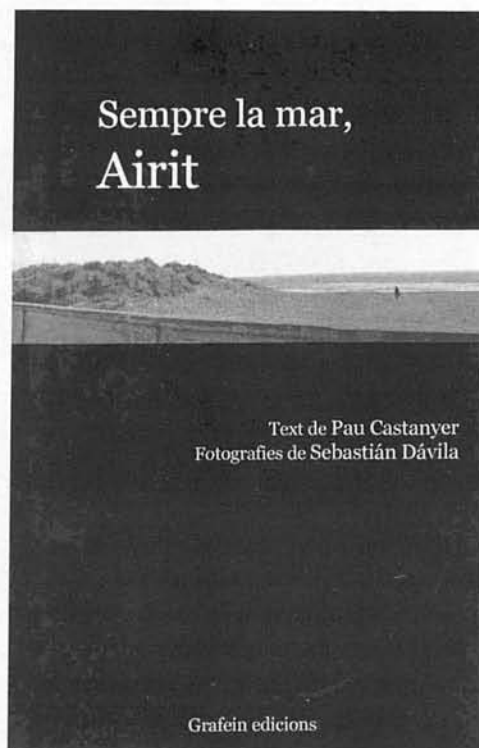
La mar és teva, Pau

Una vegada un senyor conegut com a Joan Vinyoli va dir una cosa com aquesta: "Entre viure i fer poesia existeix una bella possibilitat, que és viure poèticament". Després de la lectura d'*Essències*, publicat a Editorial Jujube i a l'espera que es faci una reedició bestial, vaig tenir la intuïció que en Pau aconseguia acostar-se a aquest viure poètic no només a cada vers sinó a cada segon. Havent llegit *Sempre la mar, Airit* i havent conegut en Pau en persona, la intuïció es converteix, sense remei, en una certesa que, de ben segur, es veurà segurament corroborada no només en les obres que hagin de venir sinó també en el dia a dia del nostre Pau, ja sigui davant una fulla en blanc com mirant la mar amb els amics o menjant un kebab o agafant el cotxe o compartint els seus versos en públic o dibuixant o, simplement, estimant. Com diu ell mateix: "*Voldria tenir ulls de nin, Airit, per estimar-te com record que estimava, perquè ara entenc que aquesta és l'única manera. El nin estima perquè estima, no pensa que ho fa. L'amor el té, no el cerca. S'atraca molt a l'essència, però no ho sap i no li importa i la gaudeix*".

Perquè *Sempre la mar, Airit* és tot això i molt més, és la tendresa, l'amor, la sinceritat més brutal, la poesia com a eina de salvació contra l'horror quotidià i la misèria mental que tant prolifera, és la mar, és la sal, és milions de mans palpant la llum a batecs de fosca, és una ciutat, és totes les ciutats, és la qualitat d'un home que encara té el valor de veure les coses des de la bona fe d'un nin, la innocència d'un nin, la passió d'un nin, però també la pena d'un nin quan li neguen un caramel. Exacte, el desig de tenir i de no poder tenir, un contrast, un principi de violència que no pot arribar a ser resolt mai, perquè la Musa és inaccessible, i *Airit* és un d'aquests esperits inviolables, inpalpables, que mai no es pot aconseguir.

Però qui és *Airit*? *Airit* és el motor d'aquest llibre, d'aquestes vivències, d'aquestes aventures, d'aquestes passions i d'aquestes malenconies. *Airit*, com el mític personatge de *La Tempesta* de Shakespeare, Ariel, és un esperit aquàtic, un esperit que exalta la veu de la lírica i del vers, en poques paraules, *Airit* o Ariel és un esperit que porta la poesia en el seu cor, i a Shakespeare ens remetem i a Joan Vinyoli i al seu poema "Cançó d'Ariel":

PAU CASTANYER I FE (Palma, 1983) va créixer a Mallorca, on començà a sentir passió per l'escriptura, sobretot per la poesia. El 2001, arribà a Barcelona (ciutat que fa poc ha abandonat) per iniciar els estudis de Sociologia. Actualment, compagina treball i difusió de la poesia. Col·labora amb la revista literària «Pèl Capell» (on s'han publicat diversos capítols de *Sempre la mar, Airit*) i forma part de la **Cia. Corcada Teatre**, amb la que han portat a escena les obres *Nedar-te la pell*, *Cos que muda* i *Pèl al pit*. Ha publicat *Essències* (Editorial Jujube, 2006). A *Sempre la mar, Airit*, ha comptat amb la col·laboració del fotògraf **Sebastián Dávila** (Bogotà, 1981), qui ha creat una fotografia per a cada capítol del llibre; ambdós autors formen part del grup poètico-musical «Bebelgidit»

"Ben bé cinc brases fondo jeu ton pare: / dels ossos seus se n'està fent coral, / el que eren els seus ulls són perles ara, / ni una mica del que és en ell mortal / no s'ha perdut; una mudança clara / de mar el torna en cosa rica i rara. / Nimfes toquen a morts per ell cada hora: el dring / escolta!, ara les sento, ning-nang-ning."

No podeu sentir com comencen a cantar i a xiuxuejar? Les podeu sentir? Sí, són les cançons que han d'arribar, els versos que sonen com manantials, són cançons de llum, aquesta intuïció per veure les coses d'una nova manera com un infant descobrint el món, cançons de tendresa i de desig, no només l'amor de nin sinó també el del gust a carn, i també cançons marítimes en un llibre poblat per esperits d'aigua que volen, per ocells i picornells de plata marejada, ones i sal, muntanyes d'aigua, corall i perles salades per acabar sentint la darrera cançó de jazz com diu que la mar no és d'*Airit*, Pau, la mar és teva.

Jaume C. Pons Alorda

(Presentació de *Sempre la mar, Airit* de Pau Castanyer a la llibreria Àgora de Palma, el 4 de juliol 2007)

Airit & Bebelgidit

Vaig conèixer en Pau, quan teníem tot dos, uns 16 anys. Aleshores ja la unió va venir marcada en gran mesura per el nostre gust d'escriure versos. I dic d'escriure versos perquè, en aquella època on tot principiava i l'absolut era més possible que mai, tant en Pau com jo haguéssim triat escriure abans que no llegir. Era una necessitat. Des d'aleshores, hem compartit moltes vivències i recitals, i ara fa uns quatre anys aproximadament vàrem posar en marxa un grup de poesia, música i arts plàstiques que tinguérem per bo d'anomenar «Bebelgidit», i del qual també en formen part en Nando Barandiariáin, en Toni Capó, n'Àngel Igelmo, Toni Camps, Sebastià Dàvila i en Diego Gayà, entre d'altres. I les activitats amb aquest grup crec que han estat fonamentals en l'elaboració d'aquest llibre.

Actualment, i cada vegada més, és difícil fer alguna cosa que resulti nova en el camp de la lírica, i resulta que, gairebé sense voler, amb *Airit* ha succeït quelcom de ben curiós i jo pens sense precedents: aquest conjunt d'escrits va anar creixent de manera orgànica, poc a poc en Pau els anava escrivint i els anava presentant als "col·legues". No era i no és un llibre escrit per a ser un llibre, no és un producte d'un escriptor que decideix fer un llibre de contes o una novel·la, que es tanca i un cop finalitzat ho presenta a la societat. Així doncs, cada vegada que en Pau acabava un capítol o bé ens telefonava, o bé el feia arribar per correu electrònic. I com que, durant el temps que s'estava forjant *Airit*, constantment estàvem fent recitals a Barcelona o Palma, i també a Menorca, sempre hi havia cosa que presentar a les lectures, casi sempre acompanyades de música per Toni Camps, Diego Gayà i Miquel Simonet: Piru. Però que vull dir amb tot això?, doncs, us vull fer entendre el valor simbòlic que tenien per nosaltres aquestes coses que escrivia en Pau: un recital de «Bebelgidit» no era ben bé un recital de «Bebelgidit» si no hi havia una nova Airit, amb una nova melodia. I aquest sentit grupal, la part humana que destil·laren aquests textos són molt importants, tant per una generació com la nostra, caracteritzada per un individualisme lacerant, com per la poesia en si, ja que no s'ha d'oblidar que la poesia no és exactament literatura, són vivències i pensament atrapats per la paraula en el paper. I en aquest col·laboracionisme, que ja he esmentat en el cas de la música, hi entra també el de la imatge, i d'aquesta manera podem veure a través de les fotos de Sebastià Dàvila els nuclis temàtics de l'obra i, sobretot, els escenaris on transcorren les accions o d'on flueixen els pensaments: la ciutat, la muntanya, la mar, sempre la mar, la presència femenina a vegades al bany, en la veta quotidiana, o a vegades, dansant pel bosc com una nimfa etèria i inassolible.

Emili Sánchez-Rubio

a la llibreria Àgora de Palma
en la presentació de
Sempre la mar, Airit

És curiós com els membres de «Bebelgidit» ens podíem referir en una conversa a n'Airit, com si aquesta Musa imaginada per en Pau, fos una persona física, amb característiques ben determinades, amb un rostre que coneguéssim, amb un tarannà, amb un no sé què de familiar. Així va arribar a ser d'íntima la nostra relació amb aquest personatge femení, que per moments ens oblidàvem que era una dona inventada, i llavors fèiem apostes clandestines entre nosaltres intentant esbrinar quina dona real era la que corresponia al nom d'Airit. És per això que el personatge de n'Airit m'ha fet pensar en dos noms, en dues presències femenines que ja coneixia també a través de les lectures: una d'elles Nai, la protagonista del primer poemari de Miquel Àngel Riera titulat *Poemes a Nai*, on també es tria un nom que congria, igual que en aquesta *Airit*, tot un cúmul de vivències, una essència que no existeix en tan sols una jove particular; una Nai que després vaig sebre que volia dir "mare" en gallec.

Magdalena Vidal

→ I després també m'ha recordat Beatrice Portinari però a l'inrevés, perquè es conta que Dante Alighieri només la va veure una vegada, creuant un pont, és a dir, que era una persona real que és va anar tornant una divinitat, un holograma que al final només es comunicava amb el poeta a través dels somnis. Just el procés contrari que n'Airit, que sembla viatjar cap a la encarnació en un cos concret, perquè tot i que Airit no acaba de definir-se, hi ha moments del llibre en que sembla cercar una forma, quan en Pau parla amb ella i recorr al món sensorial: descriu tactes, gustos que queden per un instant en equilibri a la boca, o olors tan concretes i suggeridores, i també tan femenines com l'aroma de vainilla que l'envolta.

Però vull insistir en què el fet més extraordinari d'aquesta història, és la capacitat de penetrar amb l'escriptura dins la vida, fer de la realitat una cosa una mica més màgica, perquè si el poeta no és el personatge que fa possible l'impossible, només és una meitat orfe de l'altra meitat: Que el que escriu un poeta participi activament de la vida dels qui l'envolten és meritori i fonamental; perquè hi ha una altra cosa que

no s'ha d'oblidar, i és que a la majoria de la gent - a l'home corrent, a la nostra societat - tant el poeta com la poesia li importa una "piralta, que és una merda de dos cinquanta d'alta". Per tant, la meua felicitació per l'originalitat en que varen ser creades les diferents Airits, convertint-se en vivència de tots nosaltres, els amics d'en Pau. I és tan forta aquesta penetració de n'Airit dins la vida mateixa que fins i tot la barca de la família d'en Pau ha estat batejada en honor seu amb el seu nom: a la barca també li diuen «Airit». I lligat amb això, i per anar acabant, remarcar que en el darrer poema del llibre en Pau diu: "t'he volgut construir, Airit, ara et torn a la mar". Quan llegeixo això i pens en la barca, pens en primera persona, com si fos jo qui hagués escrit el llibre: "que real s'ha anat tornant aquest somni!". Enhorabona Pau!

Emili Sánchez-Rubio

Palma, a 4.VII.07

XV

Empeltar-se els ulls
de flor de cirerer
o el sol just davall la pell.

Et vull escriure nou,
sense raó,
sense cap raó.
Posar-me davant tu
i xerrar-te els braços
i escoltar-te el pols
o batecs de llavis.

Sóc d'un verd efímer,
ni la fulla,
ni la pedra,
ni la pluja.
Sóc d'un verd efímer
o el torrent que esclata
només cada tres generacions.

Voldria l'ocell
o segar el blat que demanes.

Empeltar-se els ulls
i deixar que el misteri
continui sent misteri.

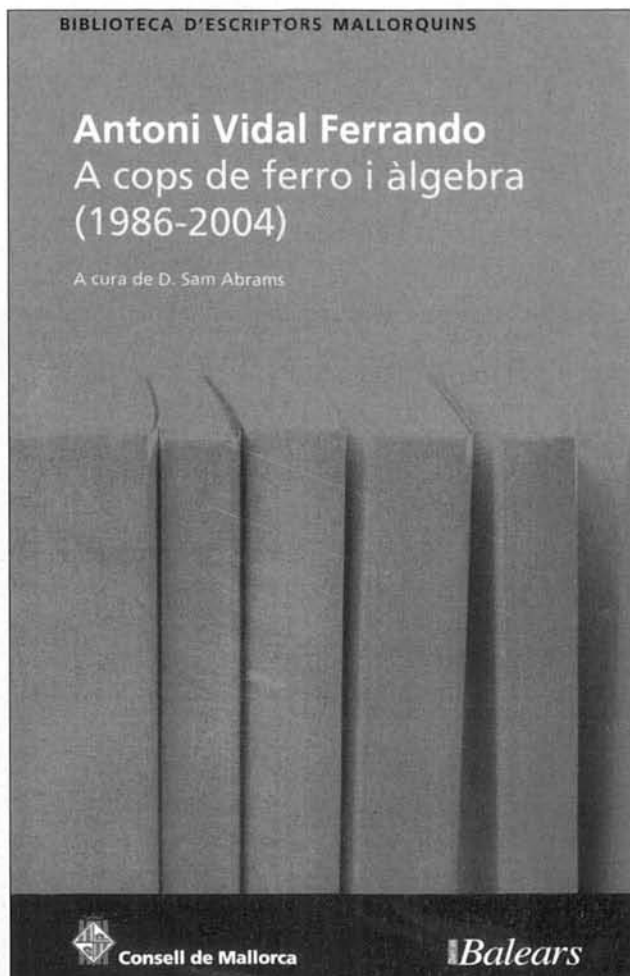
Obrir la boca per besar-te,
i entendre que
la raó només enraona amb aquells
que no saben acariciar l'aigua.

Pau Castanyer

de *Sempre la mar, Airit*,
publicat per Grafein edicions
Barcelona, 2007

Ohhhhhhh! fotografia de **Miquel J. Servera**

A cops de ferro i àlgebra (1986-2004)
(Tria de 100 poemes)

d'Antoni Vidal Ferrando

a cura de Sam Abrams

Ed. Hora Nova, S.A.

«Diari de Balears» / Consell de Mallorca (2005)

Bellesa

Les cartes que t'escriuen els amics; el blanc d'ou
de la lluna, acampat tantes estones rera
la cortineta amb àngels de la biblioteca;
els balustres on vénen a aparellar-se, en ebris
encontres, els coloms; les figures de moro
ardents, des d'on udolen els tons laics i escarlates
de la llum del crepuscle: la bellesa transcorre
amb tu cap a les calmes de l'ésser, cap al sol
casual que han de veure passar les ploracossos,
com un roig camafeu, sobre el teu epitafi.

(De *Bandera blanca*, 1994)

Estornells

La tarda s'enamora d'aquell lloc. Parl d'un pati
amb gàbies d'ocell i dibuixos amb guix,
que eren de sols i grans navilis a la vela.
Com una oració, els diumenges, amb suc
de llimona, la mare m'enllustrava els cabells.
Jo duïa dins la boca mil estrelles de mar.
Pels carrers veien créixer l'abril sense geranis.
Quan ploraven els gossos enyoràvem els morts.
Les penes de l'infern formen part del paisatge
i de la dialèctica més pura d'aquells dies.
Encara, en evocar-los, el novembre convoca
un neguit de filferros i d'ornaments litúrgics.
Diluvia a les pletes dels nostres paradisos.
Els esbarts d'estornells em recorden els cels
al·legòrics del Bosch i el tema literari
de la caducitat de la vida i dels somnis.
Em recorden les trenes llargues del primer amor,
les roses que es podrien a tombes dels vençuts
i la meva infantesa d'arlequins i metralla.

(De *Cap de cantó*, 2004)

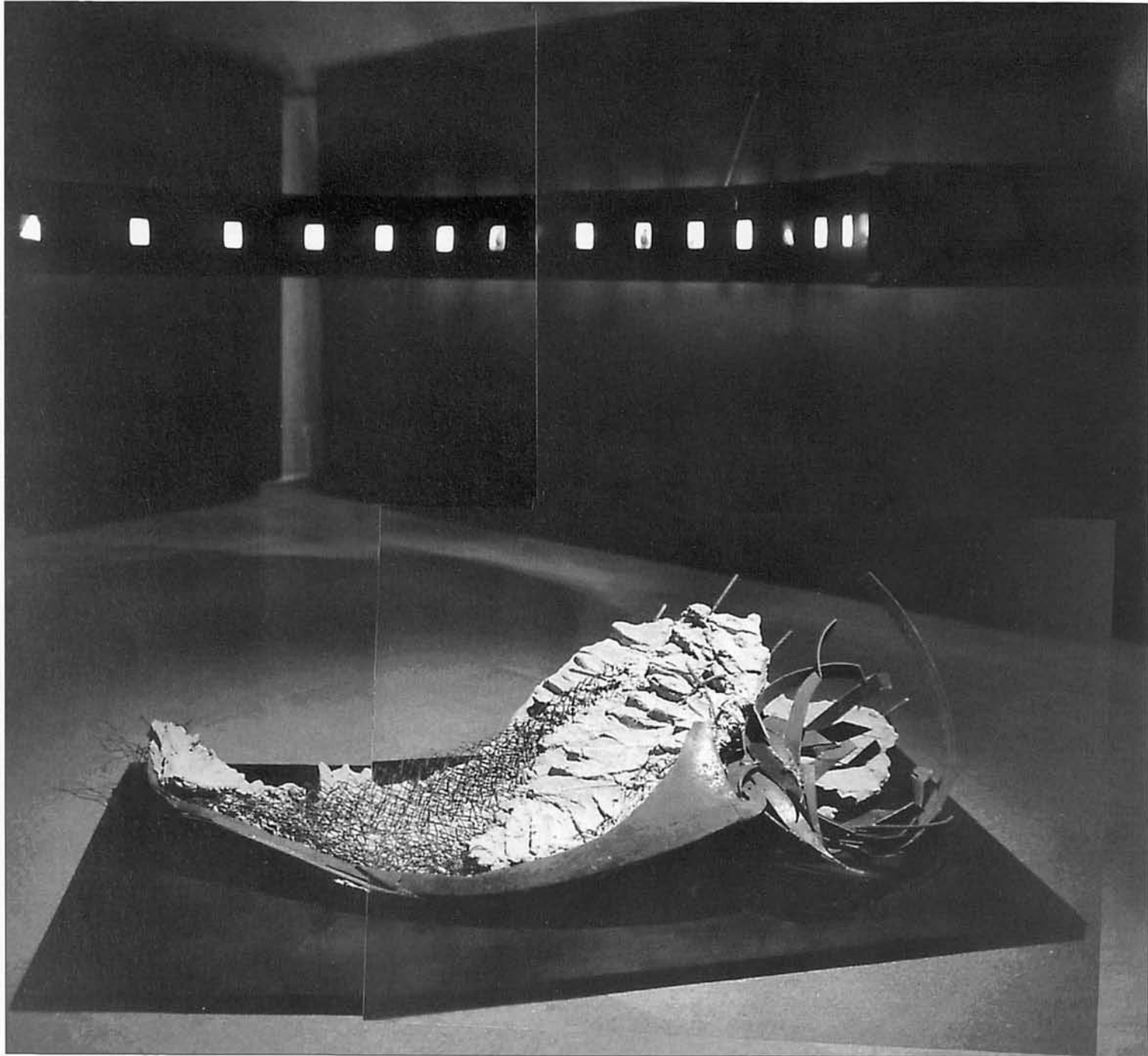
(..) “el secret íntim de l'èxit artístic i social de la poesia de Vidal Ferrando es troba xifrat sintèticament, en part, en el títol de la present antologia: *A cops de ferro i àlgebra*.”

La part cinètica del títol, els “cops”, es refereix a l'immens esforç artístic que el poeta inverteix en els poemes mateixos i a l'immens esforç anterior de domini dels mitjans artístics, és a dir, la llengua i el gran ventall de tècniques formals. En aquest sentit, Antoni Vidal Ferrando és i sempre ha estat un autèntic orfebre del vers i del poema, fins al punt d'asolir a partir de *Cartes a Lady Hamilton* (1990), el que anomeno “la difícil senzillesa”, un dels màxims graus de l'expressivitat literària que consisteix en produir un efecte inicial de profunda immediatesa que queda matisada a partir de les lectures subsegüents en revelar-se gradualment la gran dificultat real del text.

Els dos termes contradictoris de “ferro” i “àlgebra”, vinculats per la conjunció “i” que paradoxalment indica continuïtat, assenyalen les dues tendències contràries, amb tota la seva natural carrega de tensió, sobre les quals descansa la producció de Vidal Ferrando. El “ferro” representa tot allò que és dur, fort, fred, aspre, difícil, greu, abrupte, dolorós, esquerp, i com a contrapartida oposada l’“àlgebra” que representa tot allò que sigui més equilibrat, harmoniós, líric, calculable, sensible, abastable, etc. L'obra de Vidal Ferrando mira de reconciliar aquests contraris en tensió per oferir-nos una visió més real i ajustada del dramatisme de la condició humana”.

Fragment del pròleg de D. Sam Abrams a
Cops de ferro i àlgebra (1986-2004)

Antoni Vidal Ferrando

L'Ala
escultura de
Fèlix Atmetlla

Über den Himmel

für klavier

a la Montse Massaguer

A propòsit de la presentació de l'escultura

Mario Ros

Der Himmel über Berlin

de Fèlix Atmetlla

♩ = 42~46

Measures 1-8 of the musical score. The piece is in 3/4 time. The key signature has one sharp (F#). The tempo is marked as ♩ = 42~46. The score features piano (pp), piano (p), and piano (pp) dynamics. The melody is in the right hand, and the bass line is in the left hand.

Measures 9-13 of the musical score. The tempo is marked as ♩ = 63~69. The score includes triplets, trills, and various dynamics such as mezzo-forte (mf), piano (p), and piano-piano (pp). The melody continues in the right hand, with the left hand providing harmonic support.

Measures 14-20 of the musical score. The tempo is marked as ♩ = 42~46. The score includes a 'dolce' marking and a forte (f) dynamic. The melody is in the right hand, and the left hand features a triplet of eighth notes.

Measures 21-26 of the musical score. The tempo is marked as ♩ = 63~69. The score includes sixteenth notes, triplets, and various dynamics such as mezzo-forte (mf), piano (p), and piano-piano (pp). The melody is in the right hand, and the left hand features a triplet of eighth notes.

* Tocar els petits grups de notes molt ràpids i sempre a temps
Tocar los pequeños grupos de notas muy rápidos y siempre a tiempo
Jouer très vite les groupes de petites notes et toujours sur le temps

L'Ala

escultura de Fèlix Atmetlla, música de Mario Ros *Über den Himmel*

Ala immensa, jacent, mostrada i limitada al llindar de la sala,
és revitalitzada pel moviment de la música que l'acompanya.

Música destil·lada, resposta sensible a la imatge poètica que contempla,
figura caiguda plena, però, de vivències i ritme interior intens.

Energia latent, capaç d'impregnar l'ànima del compositor
per traduir, en acords rics però assossegats, la força que subjeu
en la imatge; i esclata d'expressionisme.

Harmonia dissonant, de llarga projecció vibratòria,
ressonància aletejant en l'ambient sonor, que desperta noves intuïcions.

Música amb neguit, congelada en espais sonors, suspesa en el buit
sobre àmplies distàncies acústiques, allibera, per moments, la contenció.

Màgic quietisme d'una música que flueix per ràfegues ascendants
i que s'eleva cap a regions cristal·lines, en l'extrem poc transitat del teclat.

L'ala caiguda del Pegàs reposa estàtica, amb el seu potencial d'infiní;
i l'expressió sonora que l'acompanya sorgeix del misteri del somni.

Despresa d'aquest, afirma el desig de volar en la immensitat de neix
de l'imaginari sense fronteres.

Carles Guinovart i Rubiella

Joan: Carles Guinovart a Palma (2007)

Poetes francesos d'avui / Jean Joubert

JEAN JOUBERT neix a Châlette-sur-Loing el 1928. Ha estudiat a la Universitat de La Sorbonne. Professor de literatura americana a la Universitat Paul Valéry de Montpellier. Després de llargues estades a Anglaterra, Alemanya i als Estats Units, s'instal·la a França, on descobreix un sud mediterrani que marcarà profundament ses obres. La seva quarta novel·la *L'homme de sable* (Ed. Grasset) obtingué el premi Renaudot el 1975. *Les poèmes 1955-1975*, el premi de la Académie Mallarmé el 1978, i *Les enfants de Noé*, el premi de la Fondation de France el 1988 per la millor novel·la per a la joventut. Ha publicat *Cinquante toiles pour un espace blanc* (Ed. Grasset), *Les vingt-cinq heures du jour* (Ed. Grasset), *La main de feu* (Ed. Grasset), *Anthologie personnelle* (Ed. Actes Sud), *Arche de la parole* (Ed. Le Cherche Midi). A més, ha publicat deu novel·les, setze llibres per a la joventut i varies traduccions.

Pourquoi toujours aller vers l'eau?

*Pourquoi toujours aller vers l'eau:
la rose, la colombe?*

*Dans l'ombre court la rivière:
l'eau vierge, la jeune fille,
et sa ceinture est nouée,
ses cheveux sont noués
avec des liens de fer.
Elle voudrait sourire,
elle voudrait jeter les liens de fer,
mais l'ombre est là, de très vieux arbres
que semèrent jadis des dieux rusés.*

*Pourquoi aller toujours vers la rivière?
pour lui parler de l'ombre,
pour lui parler des arbres et des dieux,
pour supplier qu'elle sorte de l'ombre,
qu'elle dénoue sa chevelure
afin d'être toute rivière sans entraves:
eau vierge des chemins profonds de la terre.*

*Ainsi allons-nous toujours vers l'eau,
vers la mémoire de la naissance et du désir,
vers la jeune fille dans nos songes
vêtue de sa seule chevelure.
Elle vient vers nous, l'eau vierge
dans nos songes.
Ah, la nommer amie, rose, colombe!
Dans l'ombre très profonde des vieux arbres
court la rivière.*

Per què sempre anar cap a l'aigua?

*Per què sempre anar cap a l'aigua:
la rosa, la coloma?*

*Dins l'ombra corre el riu:
l'aigua verge, l'al·lota,
i el seu cinturó està lligat,
els seus cabells estan lligats
amb lligams de ferro.
Voldria somriure,
Voldria tirar els lligams de ferro,
però l'ombra està allí, d'arbres molt vells
que plantaran antany déus astuts.*

*Per què anar sempre cap al riu?
per parlar-li de l'ombra,
per parlar-li dels arbres i dels déus,
per suplicar que surti de l'ombra,
que deslligui la seva cabellera
per tal de ser tot riu sense entraves:
aigua verge del camins profunds de la terra.*

*Així anem tothora cap a l'aigua,
cap a la memòria del naixement i del desig,
cap a l'al·lota en els nostres somnis
vestida només amb la seva cabellera.
Ve cap a nosaltres, l'aigua verge
en els nostres somnis.
Ah, anomenar-la amiga, rosa, Coloma!
Dins l'ombra molt profunda dels vells arbres
corre el riu.*

Miquel Ferrà i el primer franquisme

En aquest escrit, **Francesc Lladó i Rotger** recorda **MIQUEL FERRÀ** (1885-1947) i explica quina era la seva postura en els anys del primer franquisme i mostra el cercle en què es movia, així com les activitats i opinions que mantenia en un món - el de la guerra i postguerra - en què tota activitat referida a la llengua catalana, que ell havia defensat tota la vida, havia estat blasmada de la normalitat cultural. Miquel Ferrà, malgrat l'aclaparament pel nou estat de coses i del seu silenci testimonial en qüestions periodístiques i malgrat els límits que imposava aquella conjuntura, dugué una intensa activitat cultural

Miquel Ferrà i Juan, nascut a Palma el 1885, era un intel·lectual que havia estat deixeble de Costa i Llobera i de Joan Alcover. Des de 1913, havia viscut a Barcelona, on realitzà la seva labor com a bibliotecari a la Universitat i exercí de director de la Residència d'Estudiants de Catalunya fins que fou extingida al final de la Dictadura i, una vegada desaparegut aquell règim despòtic, va ser director de la d'Estudiants de la Generalitat, on col·laboraria activament amb Antoni Maria Sbert. El febrer de 1936, havia obtingut el trasllat a Mallorca, però havia romàs a Barcelona en comissió de serveis, perquè aleshores, a més de bibliotecari, exercia com a professor de llengua catalana a la Universitat.

En aquest article, veurem la postura, les opinions i el silenci d'aquest intel·lectual en la primera hora del franquisme i com, per mitjà d'ell i del grup que tenia al seu entorn, el català literari, escrit o oral, no s'aturà mai de circular; i com tots junts feren que la llengua catalana esdevengués, molt lentament, en un fet quasi normal dins els mínims marges que permetia el primer franquisme. Però els límits no sols eren els imposats per les autoritats, perquè la majoria de la societat mallorquina havia estat reticent, àdhuc en temps de la II República, tant a la llengua catalana, com als contactes que els intel·lectuals mallorquins tenien

amb els del Principat i la reticència de la comunitat illenca, amb el nou règim, es convertí en hostilitat. Com molt bé ha explicat Josep Massot i Muntaner, durant els anys de la guerra i del primer franquisme, Miquel Ferrà va viure un exili interior juntament amb Joan Pons, Francesc de Borja Moll i alguns altres que primer s'havien adherit al *Movimiento* i que, per unes o altres circumstàncies, més endavant, adoptaren una postura resistent.

Ferrà havia arribat a Mallorca el 19 de juliol de 1936; hi venia per felicitar sa mare, que nomia Margarida. En el vaixell -el darrer que va arribar de Barcelona abans de la revolta- va coincidir amb Mn. Riber. En arribar a Palma just havia començat l'*Alzamiento*. Ferrà, uns mesos abans havia promogut el *Manifest dels catalans als mallorquins* i havia signat el famós *Manifest de resposta al dels catalans*, per la qual cosa, en el moment que li havien de concedir possessió de sa plaça de bibliotecari a l'Arxiu d'Hisenda de Palma, va tenir dificultats amb les noves autoritats. No li va bastar signar la retractació al *Manifest*, de l'original del qual, segons Francesc de B. Moll, n'era autor i, pel que diu Josep Massot i Muntaner, Ferrà tengué problemes greus (1).

Aprofitant el nou estat de coses i amb la prepotència que els conferia la nova situació per atacar els catalanistes, els germans Miquel i Llorenç Villalonga van treure partit de les circumstàncies i

feren moltes accions per tal que aquells signassin la retractació del *Manifest* i perquè tornassin enrera en les seves conviccions catalanistes. M. Ferrà, en una carta a Maria Antònia Salvà (17-IX-36), qualificava la campanya dels Villalonga "*d'origen tèrbol i finalitats malignes*". Una vegada superada la situació, Ferrà mantengué l'actitud de guardar silenci. Ell, que havia escrit, des de 1906, sense interrupció en els diaris mallorquins, deixà d'escriure en «El Día», periòdic en el que col·laborava des de la seva fundació. El mutisme de Ferrà no es va veure trencat pel convit de Miquel Villalonga a que els intel·lectuals illencs escrivissin a fi de donar una sensació de normalitat. L'any 1937, Miquel Villalonga intentà que alguns dels intel·lectuals que havien col·laborat els anys anteriors en la premsa local ho tornassin a fer. Damià Ferra-Ponç ens ho conta així: "El castellanista menyspreador de les lletres autòctones apel·là a l'afallac: «*En nuestro mundo provincial no existen varios escritores de valía [...]. Yo creo que estos señores debieran seguir colaborando en nuestros periódicos locales*»". I seguidament Ferrà-Ponç es demanava: "Per què aqueix convit elogiós als enemics d'ahir? Miquel Villalonga creu que «*conviene dar la sensación de una absoluta normalidad*». Vol que els intel·lectuals de Mallorca acceptin el fet consumat d'un sistema autoritari. Continuar escrivint com si res hagués passat". I Ferrà-Ponç con-

MIQUEL FERRÀ I JUAN (1885-1947)

tinua: "No hi reïx: el silenci és una protesta -potser l'única possible- dels qui mancaven aleshores de tota possibilitat de fer sentir la seva veu discordant. [...] Els intel·lectuals mallorquins són cridats a participar en aquest evasionisme

la censura militar el setembre de 1937; així, en una carta de M. A. Salvà a M. Ferrà, el censor de Lluçmajor hi anota: "*En España se escribe y habla el castellano que es el idioma oficial. El Censor Militar*". Per mor d'això, i per poder continuar cartejant-se en català, optaren per un sistema no oficial de correu i deixaven les missives a ca un fuster veí de la casa de Salvà enviant-hi qualcú a cercar-les.

A Miquel Ferrà, una vegada aconseguí que li atorgassin possessió del seu lloc de feina a l'Arxiu d'Hisenda, li encomanaren que cobrés la plaça de la Biblioteca Provincial, el director de la qual havia mort. Allà, a més de les tasques habituals, s'ocupava de l'arxiu dels llibres confiscats i requisats i, així mateix, havia d'organitzar diverses activitats que venien manades des de Madrid. Durant la guerra, malgrat que la correspondència postal amb Catalunya fos molt difícil, va rebre algunes

de l'Almanac imaginari d'en guany"... Malgrat l'absència de l'*Almanac de les Lletres*, -ja que estant prohibit no s'editava-, feien circular poemes entre ells, a fi de substituir-lo...

En els primers anys del franquisme, en diverses cartes dirigides a M. A. Salvà, Ferrà manifesta la mala opinió que tenia dels periòdics que es publicaven, dels quals deia que l'emmalaltien, que els tenia horror i que: "la sola vista d'un diari em fa mal físic". Per conèixer quin era el seu parer sobre aquell periodisme i veure com es desentenien dels compromisos per no escriure-hi, és interessant la carta que escriu, l'any 1941, a Salvà: "Supòs que hauràs rebut una invitació a contribuir a una corona de sonets commemoratius de «la victòria». A mi m'invità de paraula el redactor en cap de «Balears» Antoni Colom, un jove molt simpàtic i correcte llicenciat o doctorat a Anglaterra que, a primera impressió, em sembla supe-

"El silenci és una protesta - potser l'única possible - dels qui mancaven aleshores de tota possibilitat de fer sentir la seva veu discordant"

feixista: «*invitaria a los escritores de Mallorca a reanudar sus tareas. Cante el que quiera las excelencias de nuestra revolución nacional-sindicalista, pero describa también el que así lo sienta, la belleza de un libro, la elegancia de una mujer o la armonía de un panorama.*»". Tot això ens fa veure que l'actitud d'emudiment de Ferrà (i d'altres) definia la seva posició clarament enfrontada a la d'aquells que col·laboraven amb el nou règim.

Un exemple de com el fet d'escriure en català era atacat -àdhuc en la correspondència íntima- el tenim en la relació epistolar entre Ferrà i Maria-Antònia Salvà, que sempre havien mantenguda en català, que es veié interceptada per

cartes d'amics catalans, que li devien arribar per conductes clandestins. I, per altra part, Ferrà també mantengué contactes amb alguns intel·lectuals catalans a Mallorca que la guerra hi havia deixat aïllats. En aquests anys es quan escriurà els poemes *Jesu Redemptor omnium* i *L'Estel* que fan referència a la situació després de l'*Alzamiento*. Aquest darrer poema -que podeu trobar publicat al núm. 2 de *S'Esclop* en la seva 1ª època, juliol-agost de 1999- criticava la postura d'un company que s'havia passat al bandol contrari i hi declarava la seva fidelitat a la llengua que havia servit tota la vida; l'any 1939, l'envià a Maria Antònia Salvà acompanyant-lo d'una carta en la que li deia: "[és]

rrior a l'ambient periodístic en què es mou. Li vaig dir amb franquesa que jo, per escriure, necessit llibertat completa, que els meus temes i la meua llengua poètica eren uns altres i que jo, en vers, no sabia escriure res que no em ratjàs del cor espontàniament. I, pensant que et feia un favor, li vaig avançar que tu escrives també exclusivament en la nostra llengua i que creia que et costaria molt fer una cosa artificial i retòrica, com hauria d'ésser forçosament la que ell t'havia demanat (ell o el director, no sé qui t'haurà escrit). Em va fer l'efecte que tot ho comprenia perfectament i restàrem molt bons amics"; d'aquesta manera, donant-ho per fet, Ferrà contribuïa a que Maria Antònia Salvà s'abstingués

de compondre un sonet que segurament no li hauria costat gaire pena de fer.

Al llarg d'aquells difícils anys, Ferrà va encaminar, com a mestre, alguns poetes que aleshores començaven; n'animà molts d'ells a escriure i, a més, a fer-ho sols en català; podem citar els noms de Miquel Gayà Sitjar, Miquel Dolç, Llorenç Moyà i Marià Villangómez.

D'altra banda, Ferrà assistia a les reunions i vetllades literàries que es feien a ca els germans Mercè i Marià Massot d'una manera quasi clandestina. En aquestes reunions es feien lectures de poemes, es celebraven commemoracions i homenatges i, de

Madrid, és a la presó de Palma, i li fa algunes visites i li regala el seu llibre de poesies *A mig camí*, fet que motiva que Matilde li escrigui una sentida carta en un català acabat d'aprendre d'una companya de captivitat. Pocs mesos després, Matilde Landa, sotmesa a una greu pressió, es suïcida en el centre penitenciari. Es tracta d'un trist afer, del qual David Ginard n'ha escrit llargament (2). Morta Matilde, Ferrà és el que pren contacte amb Aida, la seva germana, i qui s'encarrega i aconsegueix una tomba, perquè hi pugui ser enterrada provisionalment.

Ferrà gestionarà per diversos conductes la publicació d'obres de Ma. A. Salvà i, el 1945, intenten

des de Barcelona, demanen un article a Maria Antònia Salvà per a la revista «Cristiandad». Ella ho comunica a Miquel Ferrà, qui li respon: "Respecte al centenari Verdager, el meu parer és que nosaltres no hem d'escriure sobre En Verdager un sol mot en castellà. Digues que no en saps, i que ho tradueixin ells, en tot cas, fent constar que és traduït. No ho trobes?". Més endavant, Ferrà encara insisteix sobre el mateix tema i li escriu que no hi veu inconvenient a la publicació d'aquest article en castellà, sempre que consti d'una manera clara que és una traducció i que hi figuri el nom de qui l'ha traduït. Malgrat les intencions de Ferrà, segons li comenta Maria A.

"Res que estam de moda... I ahir ens volien tancar!"

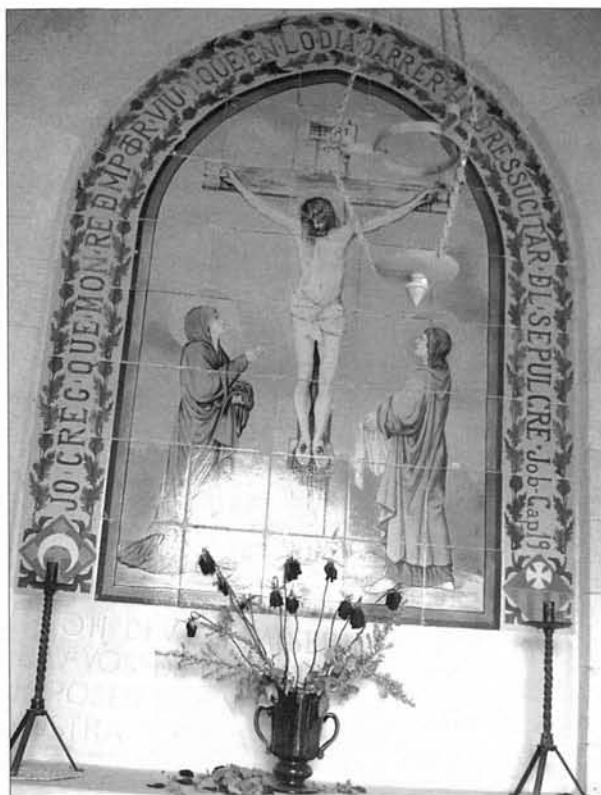
vegades, en sortien iniciatives per publicar clandestinament algun opuscle i escrits que després circulaven d'amagat entre els assistents o eren enviats a Barcelona on es feien activitats semblants. Segons diu Josep Massot, Llorenç Riber, qui hi assistia alguna vegada, digué a Marià Massot que aquells encontres eren perillosos i que el governador n'estava assabentat... De reunions, se'n feien a Can Guillem Colom i Ferrà també hi assistia.

Una vegada acabada la guerra, l'any 1939, Miquel Ferrà viatjà a Barcelona a fi de replegar els seus llibres i altres efectes personals que hi havia deixat quan havia vengut per passar només uns dies a Mallorca; aquesta fou la darrera eixida que va fer a Barcelona. Una de les seves activitats a remarcar al llarg del primer període franquista és la relació que tengué amb Matilde Landa Vaz. El 1942, Ferrà s'assabentà que Matilde Landa, una activista comunista germana d'un amic seu que havia conegut a la Residencia de Estudiantes de

publicar les *Obres Completes*. Sobre aquesta edició hem escrit un article (3) en el que es veu clarament l'actitud combativa de Ferrà i l'esperança que, tenia en què, el 1945, degut al triomf bèl·lic dels Aliats, les coses canviarien per bé. Ferrà va recolzar Maria Antònia Salvà perquè no permetés que li fos treia una introducció de Carner d'un dels llibres i que el pròleg d'aquelles *Obres Completes* no fos en castellà, tal com ho prescrivia la censura abans de 1945. Les seves previsions es compliren, foren editades íntegrament en català, tal com havia desitjat i per la qual cosa havia combatut, però ell ja no ho veié. En aquells anys, participa en diverses tasques culturals de Mallorca o del Principat. Per tal de contribuir a l'exposició del centenari del naixement de Mn. Verdager, tramet misives que posseïa de Mossèn Cinto Verdager - que anaven dirigides a son pare - a Pere Bohigas, el qual treballava a la Biblioteca Central de Barcelona. A fi de celebrar l'homenatge a Jacint Verdager,

Salvà, l'article sortí amb una mala traducció castellana i sense que hi constàs que fos traduït. Miquel Ferrà participà així mateix en el fullet *Amistat i recordança al P. Miquel Batllori*, elaborat amb motiu de l'homenatge que se li va retre el març de 1945. En aquell mateix any, ajudarà al represaliat Miquel Àngel Colomar, que se'n va cap a Barcelona a cercar feina; M. Ferrà, juntament amb el Pare Batllori, el recomanarà als amics catalans.

Des de París, Ferrà es requereix pel seu amic Lluís Nicolau d'Olwer, el qual havia estat ministre de la II República i tresorer del Banc d'Espanya. Nicolau d'Olwer -amb qui havia mantingut una llarga correspondència, i que era a l'exili i al que ja no tornaria veure mai més- en una postal li comenta: "Aviat farà nou anys que no ens hem vist que no hem pogut parlar ni gairebé escriure'ns. Però per pocs que ens en restin de vida, voldria que ens poguéssim retrobar sota les oliveres de Valldemossa. Hi ha moments que em penso que

Altar del mausoleu dels Ferrà a Sa Vileta (Palma)

l'avió serà aviat possible; d'altres vegades l'esperança s'allarga". A continuació, li comunica que, a París, volen editar una antologia de poetes i que ell no pot mancar-hi i, per això, li demana que li enviï còpia de les tres o quatre poesies que més s'estimi.

L'any 1946, Miquel Ferrà, a voltes a instàncies dels seus amics, i, en altres ocasions, per iniciativa pròpia, escriurà pròlegs als llibres de poemes que publicaran Miquel Dolç, Marià Villangómez i Maria Antònia Salvà. L'estiu d'aquell any, Miquel Ferrà té ocasió de tornar veure alguns amics que, degut a la guerra i a l'exili, no havia vist feia molts anys. Entre ells, Joan Mascaró, el qual havia estat exiliat a Anglaterra, i Joan Estelrich, qui havia estat ocupat en la defensa internacional del règim del general Franco. Aquests amics juntament amb Miquel Forteza, Josep Sureda i Blanes, Manuel Sanchis Guarner, Miquel Arbona, Josep Quiñones, Rafael Ramis Togores, Antoni Pons i Joan Pons i Marquès es reuniren al domicili de

Ferrà (4). Aquest mateix any, nomenen Miquel Ferrà membre corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans, aquells moments una institució clandestina. Per veure l'actitud que adoptà M. Ferrà davant la censura, ens és suficient llegir el comentari que fa a Maria A. Salvà, en què li parla d'una *Gramàtica* de F. de Borja Moll, que havia estat retirada per la censura i d'un article seu. Miquel Ferrà li diu: "Te vaig dir que havien manat retirar la *Gramàtica*

d'En Moll? No té nom. Mira aquest article, firmat Ferrà Juan. El censor advertí que per una vegada ho deixava passar, però que no li agradaven aquests temes".

La seva activitat en favor de la llengua i la cultura no s'estroneja, prepara el pròleg a les *Obres Completes* de Joan Alcover i la conferència *El sentiment de la naturalesa en l'obra poètica d'En Costa i Llobera* per celebrar el 25è aniversari del mestre. Per aquest motiu, li volgueren fer una entrevista al diari «Balears» com la que havien volgut realitzar poc temps abans a M. A. Salvà. Ferrà li comenta amb aquestes paraules: "També jo em som escapat com he pogut d'un interview i un retrat damunt «Balears». Res, que estam de moda... I ahir ens volien tancar!".

En aquests moments, rep llibres de gent catalana que són a l'exili com Josep Carner. Miquel Ferrà comenta a Maria Antònia Salvà aquest fet i també les esperances que té que la llengua serà

recuperada. En la seva tasca pedagògica no ha deixat de parlar d'allò que més estimava baldament l'ambient fos eminentment hostil i li diu: "Veig amb joia que la llevar regrella, per Lluchmajor com per Palma. Les meves deixebles de les Agustines estan entusiasmades amb el mallorquí i amb En Costa que els vaig fent conèixer. A la Congregació, que havia estat un reducte del filisteisme, el nostre esperit hi entra triomfalment. I a altres bandes".

Carregat de projectes, continua treballant fins alguns mesos abans del seu traspàs; Miquel Ferrà va morir el 14 de novembre de 1947 i, amb ell desapareixia la figura que -des de punts de vista conservadors- durant molt de temps, i en els moments més difícils, havia duit una lluita aferrissada a favor de la llengua i del catalanisme.

Francesc Lladó i Rotger

NOTES

(1) FERRÀ PONS, D.: *Cultura i política a Mallorca (III)* «Randa» núm. 4, 1976, (pp. 21-23). I també MASSOT I MUNTANER, J. a *Cultura i vida a Mallorca entre la guerra i la postguerra (1930 - 1950)*, Barcelona, 1978, (pp. 92-100), i del mateix autor: *Els escriptors i la guerra civil a les Illes Balears*, Barcelona, 1990, (pàgina 222).

(2) GINARD, D.: *Matilde Landa*, Barcelona, 2005.

(3) LLADÓ I ROTGER, Francesc. *A Polèmica entorn a l'edició de les "Obres Completes" de Maria Antònia Salvà*, dins *Lectures de Maria Antònia Salvà*, Montserrat, 1996, (pàgines 125-162).

(4) MASSOT I MUNTANER, J.: *Els intel·lectuals mallorquins davant el franquisme* Publicacions Abad. de Montserrat, Barcelona, 1992.

I

L'odi emana de les veritats mal interpretades,

Una sòlida i sol·lícita tortura volant pels racons
D'un món immaterial, d'un trepitjar el silenci.
Àcida lluna de trespòl.

II

(A na P.R.)

La vida és un glop de sang blava,

tremola com un esquitx de sàvia marina
enlairant-se sobre els ulls que la contemplen
i fa que el món fictici que ens envolta
retorni a l'ahir que mai va ser.
Una dona,
una festa,
un racó d'alegria
i un sòtil de guix i escàndol.
Fum de vida regalimant pel tassó de l'univers
que, sense voler, hem despertat.

III

Esperant que caigui estic

I una picor estranya m'assalta.
Crec que no queda suc al meu ventre
Ni odi, ni passió, ni res de res...
Només quedo jo i jo som massa,
Massa inert esperant que caigui
Dins l'opac forat du toilet de vie.
Nits baix terra que m'aprimen
I em fan sentir un altre, un desconegut.

IV

El fum envolta de sang el dia

I la nit no ens deixa veure el camí.
Menja-te'n una i retorna com un altre
Ésser més constant i extraviat, més home.
El marbre fred aferrat per tot arreu
És com el quadre negre de l'exposició
De la que pengem com cadàvers dissecats.
Som penjarolls de colors

(negres i opacs)

Som col·locats dins vitrines

Som fum esvaint-se cap el cel

(un cel esqueixat)

V

Em fa mal la carn que me compon,

Un caramull de músculs i venes buides
Que tremolen incoherentment i fiblen
Com espelmes invàlides en la foscor.
Assegut damunt de la vida inconscient,
La llum fa mal als ulls
Els sons rebenten el sentir
El fum té un gust aspre
El dia fa olor a decrepitud
El moviment demostra que ja no hi som
i el mal és una mar sense horitzó
Rompent sobre l'esterilitat d'un dia perdut.

VI

Has fugit de tot.

El remolí de disbarats
Que atrapen les coses quotidianes
Ha esdevingut el cervell del no-res,
Un jo emmalaltit, un tu quasi esqueixat.
Una copa d'esperit el migdia.

VII

Capoll de sofre roig apagant-se

sobre el teu cor suat,
ben ajupida,
i cridant al silenci que calli d'una vegada.

Tendresa la teva,

sofrint la vida,

esperant el vent de la matinada

com una llàgrima que esquitxa el sentir

.
..
...
....
....

S'apaga el meu foc sobre les teves corbes opiàcies,
un esclat de cel blanquinós
que fa ploure escàndols d'èxtasi.

Nöel Zinc

Del poemari inèdit titulat *per-a-noies*

Escultura de **Catalina Sureda**, fotografia per cortesia de **Maria del Mar Gaita** (www.galeriamargaita.com)

Trec un tros de fusta

de les cervicals de la
meva ombra.
I m'eclips en el
teu rostre.
Por de menjar els
fruits dels teus pecats.

(Inèdit)

Joan: Toni Gost a Crestatx, (23 de juliol de 2007)

Autoretrat

Morfològicament un codony.
Epidermis d'amfibi segregant substàncies malaltisses.
El cor destil·la la tristessa dels meus ossos.
Davant un munt de crosteres d'amor perd el meu rastre.

(Inèdit)

Paraules amb verdet

a l'ombra del fetge d'aquest poema.
El corc ha fet serradís la memòria.
Mans de ruda vermen el raïm de l'infinit.
Si destapes una capsa de llapis Alpino i
l'ensumes profundament,
sentiràs l'aroma de la infància.

Del llibre *Tòfol Sastre el temps pinta*, editat pel Consell de Mallorca, Departament de Cultura (2006), publicat en ocasió de l'exposició, amb el mateix títol, a la Capella de la Misericòrdia de Palma (març-abril 2006)

Toni Gost

*Ajudau-nos a conservar el
Monestir i el seu entorn!*

www.salvemlareal.org

S'Esclop, Quadern cultural

no tornarà cap original que no
hagi sol·licitat i es reserva els cri-
teris de selecció i tipogràfics. El
escrits lliurats al consell de redac-
ció - que no excediran l'extensió
de tres fulls a doble espai - hauran
d'anar signats amb el nom i llinat-
ges i acompanyats del D.I., l'adre-
ça completa del remitent i d'un
telèfon de contacte. Si l'escrit
procedeix d'un col·lectiu, el signa-
rà, com a mínim, un dels seus
components, que se'n responsabi-
litzarà. Si ens voleu comunicar

qualssevol suggeriments, enviau-nos-los, s.u.p., a l'a-
partat 5222 de Palma, d. p. 07011, Mallorca, Illes
Balears.

S'Esclop, Quadern cultural

surt cada dos mesos i es pot adquirir a quioscs i llibre-
ries per 3,25 euros o també mitjançant subscripció: sis
exemplars a l'any per 13,50 euros.

**235 Oficines
al seu servici**

*L'oficina de Joan Alcover,
07006 Palma, al seu servici*

Anunciau-vos a

S'Esclop

Quadern cultural

**Espais disponibles per a publicitat
Telèfon 639-954223**

Col·laborau-hi, feis-vos-ne socis!

Associació Mallorquina de Salut Mental Gira-sol

Passeig de Marratxí, 11 - Son Gibert, 07008 Palma - Telèf. 971 - 28 51 23

El dolor del món

Quatre temes sobresurten, al meu mode de llegir i entendre el poemari *La hora de la brisa* de Diego Sabiote. En primer lloc, la raó humana, el pensament.

Gens estrany, de què és catedràtic l'autor? de Filosofia. No es treu la Filosofia, Diego, a l'hora de fer poesia. Com no es traurà tampoc la fe. Ell ha begut a les fonts clàssiques "*En Atenas, en Roma, / en Jerusalén, /... Se pintaba, se escribía, / se representaba, se esculpía*". Diego incorpora el nom dels seus col·legues admirats i estudiats: "*Así los que son, y serán, / éstos fueron: / Sócrates, Platón, San Agustín, / Descartes, Kant...*" I a un altre poema escriu: "*Jugar quiero mi última carta, / como Leibniz y Pascal jugaron*". Primer contingut, l'amor a la saviesa, això que em deim filosofia. Heidegger concloué l'estudi sobre l'art poètic afirmant: "*La poesía piensa*".

Efectivament, la poesia del doctor Sabiote, pensa.

Segona temàtica: la transcendència. Si no es tragué el pensament, no es treu la creença. L'absolut planeja damunt l'obra, Déu hi aleteja: "*Te buscaba, / Señor, / te buscaba / y no te encontraba / y Tú llegaste / cuando y de donde / menos lo esperaba*". Com els grans cercadors de la Història, Ulisses, per exemple. I els cercadors més atrevits sempre han estat no els qui s'han atrevit a cercar un altre territori, sinó un Totalment Altre. L'Absolut, la divinitat.

"*Te buscaba, / Señor, / te buscaba*". Paraules que fàcilment m'han transportat a sant Agustí. I també a sant Anselm. Gens estrany que parlin de Déu els poemes que es presenten com el recull de la poesia religiosa de l'autor. El teòleg Gustavo Gutiérrez sentencià: "*La poesia es un lenguaje privilegiado para hablar de Dios*". Diego fa vera la sentència.

Tercera temàtica: la bellesa. Tota la bellesa del món, la natural i la cultural. La naturalesa feta bellesa i la bellesa feta art. En el cas de Sabiote, la bellesa es concreta en el llenguatge. El logos de Sabiote es fa poesia. A Mallorca canta "*primaveras*" i "*olivos milenarios, / almendros en flor, / naranjos de delicado aliento*" i "*los pinos de Costa i Llobera*". A Solius, canta "*mar de ramas y zarzas del bosque que suben del valle a la montaña*". I cita a Haendel, Beethoven, Chopin, Rembrandt, Goya, Picasso, Miró. I dels artistes, passa, després, a l'Artista, dels poetes passa al Poeta major: "*Dios recitó el primer poema... Y el poema era bueno*".

El bell, tercera temàtica de Diego. Dostoievski dictà: "*La belleza salvará el mundo*". La poesia salva al qui la llegeix. La bellesa sempre redimeix.

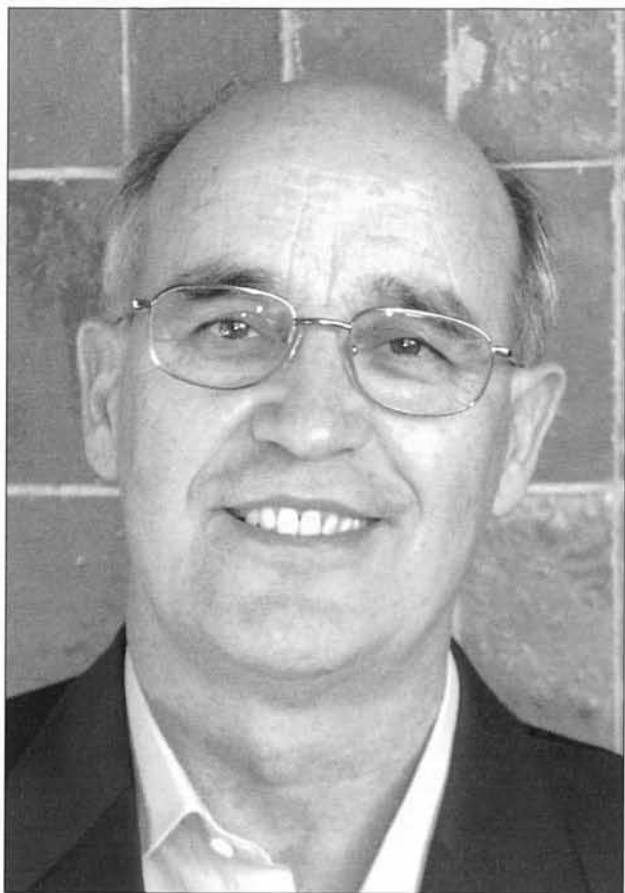

La hora de la brisa de Diego Sabiote, amb pròleg de Gabriel Amengual, fou publicat per Leonard Muntaner Editor, Palma (2004)

Quarta temàtica: el dolor, el dolor del món: "*Tu grito, María Auxiliadora, tu grito. Tu grito de dolor, tu grito de Gólgota*". Diego dóna paraula a l'experiència del límit, el límit sempre sorprenent de la criatura: "*A veces sorprende el invierno / en plena primavera*". Tal volta Diego parla del dolor per haver-lo experimentat: "*Yo que, en una cantera a las piedras encadenado /... mirar a los hombres que lloran*". Encara més que el propi sofriment, és el sofriment del proïsme, el que és constantment present, i si tenc algun retret que fer a l'autor és que no comprenc perquè no apareixen en aquest recull de poemes religiosos, poemes seus publicats a altres llibres, que per parlar tan entranyablement sobre l'home que sofreix són poemes sobre Déu. Per alguna raó els màrtirs ens resulten els millors missatgers de la divinitat. I per alguna raó és la creu la icona més reconeguda de l'amor sense límits.

Vet aquí, les quatre temàtiques de fons de Diego Sabiote: el pensament, la divinitat, l'art i el dolor.

Segona part: les formes, les formes amb les quals aquests quatre continguts esmentats s'han expressat.

DIEGO SABIOTE

Quatre són les consideracions que en faré.

Primera: Sempre m'ha xocat, en la producció de Diego, la profusió de poemes curts: poemes que no omplen la plana sencera, ni tan sols mitja plana, poemes de cinc, quatre i fins i tot tres versos. Exemple: "*La rosa: / la aromática, / la discreta / y silenciosa / voz de Dios*". Acab de llegir no el final d'un poema, acab de llegir el poema sencer. Ni Gracián fou més conceptista.

Segona consideració formal: Es poden dir grans veritats sense afirmar ni negar res? Diego ho fa. Sols mostrant: Com si d'una imatge gràfica es tractàs, no afirma ni nega, mostra la realitat i punt. Llegesc un poema: "*Todas las ramas, / todas las hojas del árbol / desafiando al sol / para ganar la sombra*". Un altre que sols mostra una preferència seva, sense adjectivar-la: "*Para utopía, la utopía mayor: / la utopía / a la hechura de Dios*". Com el profeta Joan és Diego, com el profeta que no argumentava, sinó que indicava qui era l'Anyell de Déu.

Tercera: Em sorprèn i m'encanten els poemes que, a l'obra de Diego, es redueixen a preguntar. Hi ha estudis fets sobre les preguntes del Mestre de Natzaret: "*Què llegeixes tu a l'Escriptura? I vosaltres, qui dieu que som jo?*". Eina bona i pedagògica és la pregunta, que diuen els entesos procedeix de "per

contus", la perxa que als navegants dels rius servia per esbrinar el que havia en les profunditats. Seria possible un estudi sobre les preguntes de Sabiote. Ell les sol privilegiar i les dóna categoria per tancar poemes: "*El final de ese camino, / ¿dónde nos llevará?*". Un dels poemes per a mi més encisadors diu "*Moisés preguntó / por el nombre de Dios, / y el Señor le dio / el nombre de sus hermanos*".

Aquí hagués pogut acabar el poema encisador, però l'encís es reduplica amb el vers final, un vers que pregunta: "*¿Se equivocó Dios?*" Diego copia així l'ofici socràtic, l'ofici de comare. La comare no és mare de la criatura, de la veritat, però ajuda que surti a llum.

Quarta: Les conclusions sense verbs. A vegades, conclou amb quatre termes: "*Ellos, hijos eternos nuestros*". Cap verb i, malgrat, tot el missatge.

Repetesc la perla: "*Ellos, hijos eternos nuestros*". Versos sense verb, però versos. Falta el verb? Mai no falta el que és prescindible. I jo personalment agraesc als qui m'ofereixen l'imprescindible. Deu ser aquesta la raó- anar directament a l'essencial- que la poesia de l'autor conté aquesta paradoxa: són breus i remeten a l'infinit. Em pregunt a mi mateix, si com més un s'acosta al qui és l'Infinit, més necessitat té de contenir les paraules. Jankelevitch distingí entre indícible i l'inefable... És indícible aquella realitat, que per ser tan magra, no és diu res perquè no hi ha res a dir. És inefable la realitat que, per estar sadolla de plenitud, ens desborda i ens ultrapassa. Si Déu resulta indícible pels ateu, Déu resulta inefable per a Diego.

Acab i resumesc:

Gràcies, Sabiote, perquè llegint els teus poemes em fas davallar a les profunditats de l'existència humana, a quatre de les arrels més radicals de l'ésser humà: el pensament, la transcendència, la bellesa i el dolor. I gràcies perquè la forma amb què ens ofereixes tan sòlids ingredients mostra aquestes quatre preferències:

Prefereixes la brevetat a la llargària. O tal volta més exactament, la concisió a la profusió.

Prefereixes mostrar que demostrar. O tal volta més exactament, el testimoni a l'argument.

Prefereixes la pregunta a la tesi: O tal volta més exactament, el camí obert a la meta ja aconseguida.

Prefereixes els verbs intuïts als verbs expressats. O tal volta més exactament, la participació del lector a l'exhibició de l'autor.

Per aquestes vuit raons, i per algunes altres vuit, gràcies Diego.

Joan Bauzá

La realitat del temps

Per a Jean-Paul Sartre

Amic, vine, seu-te aquí, al meu costat.
No diguis res
senzillament escolta!
Escolta amb atenció, amb interès, amb ganes.
Mira allà, aquells núvols, aquells maleïts núvols...
estan cansats des del cel,
de veure tanta injustícia,
tanta violència, tanta desigualtat, tant desamor,
molta foscor en els ulls dels teus germans.

I Déu, dormint, deixa córrer el riu, lentament,
sense immutar-se pels crits, pels plors,
de les mares queixoses,
totes de dol,
deixant enrere una infinitat de traves sense solució.
La misèria es resguarda de tot i de tots
i aleshores dóna protecció als desgraciats,
amb ànima, cor i somriure.

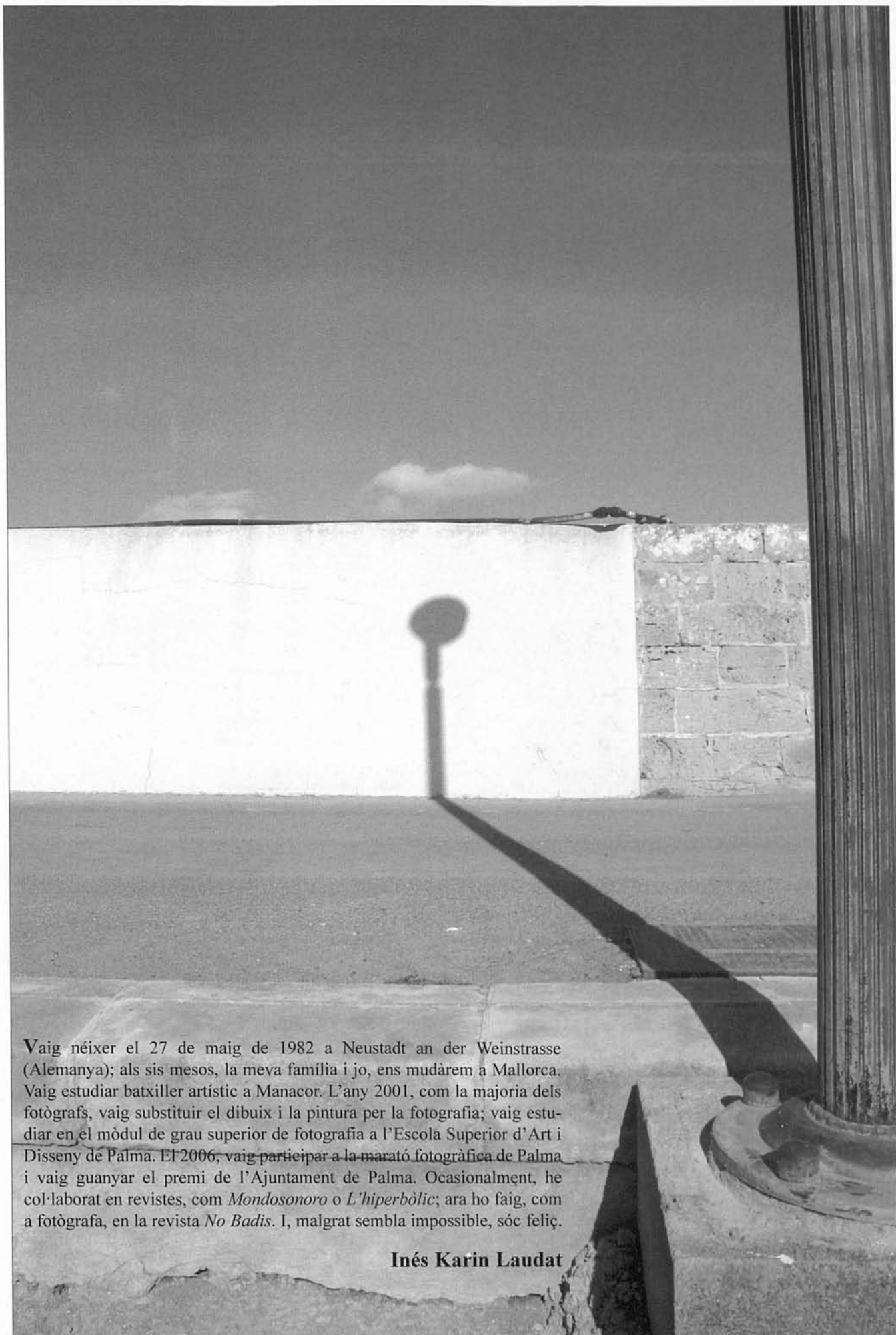
Amic, vine seu-te, aquí al meu costat,
no diguis res!
Senzillament escolta,
escolta amb atenció, amb interès, amb ganes.
Déu s'ha adormit sense adonar-se'n de les adversitats;
d'aquest món boig, d'aquest món sense món,
dels vòmits inhumans que cada vegada son més intensos,
d'aquells ulls blancs que demanen el color de la pau...

El diable, el gasiu diable entra en el joc;
el decorat és fastuós i tots són al seu lloc:
uns menteixen, els altres violen,
els demés juguen amb llur sexe.
Tothom està ocupat amb les seves tasques.
El pecat és el rei absolut i ningú no el molesta, al seu tron d'or.
La veritat des de fa temps ha desapareguda,
deixant lliure un camí d'odi,
de gelosia, de perversitats, d'aires sense colors.

Amic vine, seu-te aquí, al meu costat.
No diguis res, senzillament escolta,
Escolta amb atenció, amb interès, amb ganes!
Sabràs que el Cavall Negre s'apropa a nosaltres
per arrossegat-nos als inferns maleïts de terres desconegudes;
perquè meditem sobre les nostres vides, sobre els nostres costums
i per dir-nos que els altres Cavalls,
fa temps han mort.

(Inèdit)

Maties Tugores i Garau

Vaig néixer el 27 de maig de 1982 a Neustadt an der Weinstrasse (Alemanya); als sis mesos, la meua família i jo, ens mudàrem a Mallorca. Vaig estudiar batxiller artístic a Manacor. L'any 2001, com la majoria dels fotògrafs, vaig substituir el dibuix i la pintura per la fotografia; vaig estudiar en el mòdul de grau superior de fotografia a l'Escola Superior d'Art i Disseny de Palma. El 2006, vaig participar a la marató fotogràfica de Palma i vaig guanyar el premi de l'Ajuntament de Palma. Ocasionalment, he col·laborat en revistes, com *Mondosonoro* o *L'hiperbòlic*; ara ho faig, com a fotògrafa, en la revista *No Badis*. I, malgrat sembla impossible, sóc feliç.

Inés Karin Laudat

Monument a Jaume I

d'Enric Clarassó (1927)

31 de desembre 1229 - 2007

"Algú va dir, i és un lloc comú, que un poble que no recorda la seua història està condemnat a repetir-la. Però és molt pitjor: un poble que no és conscient de la pròpia història està condemnat a perdre-la, és a dir, a perdre's ell mateix, a dissoldre's i a deixar d'existir"

Joan Francesc Mira / *Almansa 1707, després de la batalla*, Bromera, València (2006)

Gioc

Acrílic sobre fusta (tècnica mixta)

CRESPÍ I ALEMANY ha exposat recentment (del 20 setembre al 5 novembre) a la Galeria Fran Reus de Palma i exposarà de nou la seva obra, del 8 de novembre fins el 18 de desembre, a la Capella de La Misericòrdia de Palma

PIGMENTS DE TARDOR

He pogut viure la progressió de la pintura de Guillem, l'atreviment, l'evolució, la fe en el que experimenta fins a altes hores de la nit. Nits de llunes groguenques, de viatges a l'ingeni, de camins cap als estímuls.

Sempre em sorprèn la seva clarividència, la seva anarquia espontània. El ramell de sensibilitat que penja al voltant de la seva presència.

Guillem, domina les pautes del temps amb capacitat analítica i pragmàtica. La seva plàstica engendra cèl·lules hipertròfiques. La química entre ell i el seu treball es troba a l'equilibri analògic entre el cel i la terra.

S'obri la porta,
entra una brisa vilera,
vola una cortina,
i de fons algú manté una conversa.
El llenguatge dels seus pigments un dia de tardor...
...magnetisme...

Xisco Barceló

